biblioteca „viaţa economică"

PROBLEME ALE RELAŢIILOR ECONOMICE DINTRE ŢĂRILE SOCIALISTE

2

1964

biblioteca „viaţa economică"

nr. 2

PROBLEME ALE RELAȚIILOR ECONOMICE DINTRE ȚĂRILE SOCIALISTE

CONCEPȚII POTRIVNICE PRINCIPIILOR DE BAZĂ ALE RELAȚIILOR ECONOMICE DINTRE ȚĂRILE SOCIALISTE

DESPRE „COMPLEXUL ECONOMIC INTERSTATAL", ÎN GENERAL, ȘI DESPRE CONCRETIZAREA LUI „DUNĂREANĂ", ÎN SPECIAL *

I

În ultimii ani, în unele țări prietene sînt emise cu insistență păreri potrivit cărora adîncirea colaborării economice dintre statele socialiste membre ale C.A.E.R. ar trebui *„să depășească barierele naționale"*, economia națională a acestor țări să fie „eliberată" din *„strînsoarea cămășii de forță naționale"*, iar statele socialiste *„să-și lărgească orizontul peste granițele respective"*.

Asemenea teze sînt menite să ofere suport teoretic unor propuneri concrete făcute în cadrul C.A.E.R., propuneri care comportă implicații economice și politice dintre cele mai serioase, fiind de natură să știrbească grav independența și suveranitatea națională a țărilor membre. Este vorba de cunoscutele propuneri privind elaborarea unui plan unic și crearea unui organ de planificare comun pentru toate țările membre; înființarea de uniuni interstatale tehnico-productive de ramură și de întreprinderi proprietate comună a mai multor țări; crearea de complexe economice interstatale etc.

Romînia, după cum se știe, a respins cu fermitate aceste propuneri, deoarece — așa cum se subliniază în Declarația plenarei lărgite a C.C. al P.M.R. din aprilie 1964 — asemenea forme și măsuri contravin principiilor care stau la baza relațiilor dintre țările socialiste: respectarea strictă a independenței și suveranității naționale, egalitatea în drepturi,

* Articol redacțional apărut în „Viața economică", nr. 24 (43) din 12 iunie 1964.

avantajul reciproc, întrajutorarea tovărășească, neamestecul în treburile interne, respectarea integrității teritoriale.

Aceste principii se află într-o indisolubilă intercondiționare reciprocă și alcătuiesc, toate împreună, legea de neclintit a dezvoltării întregului sistem mondial socialist, chezășia întăririi forței lui economice, sociale și politice, a îndeplinirii rolului său de factor determinant al dezvoltării istorice contemporane.

Sistemul economic mondial socialist se dezvoltă ca un ansamblu de economii naționale de sine stătătoare ale unor țări suverane și independente. Organizarea relațiilor reciproce dintre țările socialiste și adîncirea colaborării lor, pe baza acestor principii, corespunde așadar cerințelor unei realități istorice. A ignora aceste cerințe, a încerca să suprimi deosebirile naționale și statale, ar reprezenta nu numai „un vis absurd" (cum spunea Lenin), dar și o încălcare a legilor obiective caracteristice etapei în care se află sistemul mondial socialist. Dintr-o asemenea încălcare nu pot să decurgă nici un fel de avantaje pentru socialism, ci numai grave prejudicii pentru dezvoltarea sa ca sistem mondial și pentru posibilitatea sa de a exercita o forță de atracție crescîndă asupra altor țări și popoare.

Cu toate acestea, constatăm că în legătură cu ideea planului unic și cu celelalte idei care fac corp comun cu ea (organ unic de planificare, uniuni interstatale de ramură, complexe interstatale etc.), s-a dezvoltat cu repeziciune, în ultimii ani, o considerabilă literatură pusă în slujba propagării lor. Ideile menționate sînt reluate sistematic, sub diferite forme și în cele mai diferite ocazii ca probleme actuale, ca propuneri la a căror înfăptuire *practică* țările socialiste ar trebui să treacă.

În această ordine de preocupări, observăm atenția tot mai mare care se acordă încercărilor de a se promova propunerile privind înființarea așa-numitelor „complexe economice interstatale".

Pentru motivarea acestor propuneri se pornește adeseori de la considerentul că în anumite zone de frontieră dintre două sau trei țări socialiste pot apărea probleme care cer cooperarea țărilor respective. Acesta este un fapt real, dar nu „complexele economice interstatale" reprezintă calea de soluționare a unor astfel de probleme. O dovadă în acest sens avem în acordul romîno-iugoslav privind construirea Sistemului hidroenergetic și de navigație „Porțile de Fier", sistem care — rezolvînd o importantă problemă tocmai din categoria celor invocate — se construiește pe baza respectului reciproc al independenței și suveranității naționale, respectului integrității teritoriale a celuilalt și neamestecului în treburile sale interne. S-ar mai putea cita și alte cazuri asemănătoare.

Nesocotind necesitatea respectării neabătute a principiilor relațiilor dintre țările socialiste, unii economiști afirmă însă că, din punct de vedere al dezvoltării forțelor de producție, soluția „rațională" ar fi crearea în zonele de graniță a unor „complexe economice interstatale".

După cum se știe, complexele economice interstatale ar urma să fie alcătuite în concepția promotorilor lor, prin contopirea arbitrară a

economiilor unor teritorii învecinate a două sau cîtorva state socialiste, încălcîndu-se astfel nu numai suveranitatea, ci și integritatea lor teritorială.

Cu toate acestea, economistul sovietic G. Sorokin susținea într-un articol publicat în „Voprosî Ekonomiki", încă în 1962, că *„Înființarea complexelor economice interstatale este un tip nou, superior și stabil, al diviziunii internaționale socialiste a muncii"* și preciza, în continuare, că specialiști din Uniunea Sovietică și din alte țări socialiste au și trecut la elaborarea concretă a proiectelor unor *„complexe interstatale de graniță"* [1]).

Unii economiști par a nu fi mulțumiți numai cu cîteva complexe și socotesc necesară crearea chiar a unei întregi rețele de asemenea complexe. Astfel G. Karhin, într-un articol intitulat *„Sarcini mari și complexe"*, publicat anul trecut în „Ekonomiceskaia Gazeta", afirmă că dezvoltarea țărilor socialiste ar fi frînată prin faptul că *„regiunile economice ale acestor țări sînt închegate în piețe naționale, cu frontiere de stat strict delimitate"* și ca urmare *„ar fi oportună încă de pe acum elaborarea unei rețele de complexe interstatale"* [2]).

Ținînd seama de insistența acestor preocupări, socotim necesar să ne oprim asupra unei manifestări științifice care a avut loc foarte recent și în cadrul căreia s-a încercat, din nou, să se dea o motivare „teoretică" ideii „complexelor economice interstatale".

Avem în vedere al IV-lea Congres al Societății de geografie a U.R.S.S., ținut la Moscova între 25—30 mai 1964, la care au asistat și delegați dintr-o serie de țări socialiste (între care și din Romînia), precum și prof. L. Dudley Stamp (Anglia), președintele Comitetului executiv al celui de-al XX-lea Congres internațional de geografie, care va avea loc la Londra, în iulie 1964.

În acest cadru au fost puse în discuție și probleme privind geografia economică a țărilor socialiste, precum și relațiile lor de colaborare economică [3]).

În cadrul simpozionului intitulat „Geografia țărilor socialiste" au fost prezentate și referate care conțin observații interesante, ca, de exemplu, referatul prof. M. M. Jirmunski cu privire la experiența unor țări socialiste în domeniul repartizării forțelor de producție pe teritoriul lor. Și în alte referate pot fi întîlnite puncte de vedere judicioase, cum este aprecierea din referatul prezentat de N. D. Stolpov și N. F. Ianițki, potrivit căreia : *„O lege a modului de producție socialist este dezvoltarea cu precădere a industriei grele, care asigură reproducția lărgită*

---

[1]) „Unele probleme ale diviziunii internaționale socialiste a muncii", în „Voprosî Ekonomiki" nr. 7/1962.

[2]) „Ekonomiceskaia Gazeta" din 5 ianuarie 1963.

[3]) Trimiterile la unele referate prezentate în cadrul Congresului se fac în continuare, cu indicarea paginii, după volumul : *„Materialî k IV siezdu Gheograficeskogo obșcestva S.S.S.R. Simposium „V" Gheografia soțialisticeskih stran. Dokladî"*. Leningrad, 1964.

în ritm rapid și stabil" (pag. 18); sublinierea ni se pare cu atît mai demnă de reținut cu cît există economiști care încearcă să conteste valabilitatea actuală, pentru fiecare țară socialistă în parte, a acestei teze leniniste.

Din păcate, nota dominantă a principalelor referate a fost dată de încercarea de a se promova, într-o formă sau alta, un sistem de păreri care contravin flagrant principiilor de colaborare dintre țările socialiste.

În referatul introductiv *„Probleme actuale de geografie economică a sistemului mondial socialist"*, P. M. Alampiev abordează un cerc larg de probleme privind dezvoltarea și geografia economică a țărilor socialiste, pornind de la teza că în cadrul sistemului socialist mondial ar avea loc *„procese profunde de transformare a acestui sistem de țări într-un întreg economic unic"* (pag. 3).

Privind prin această optică, P. M. Alampiev își exprimă regretul că majoritatea lucrărilor elaborate pînă în prezent de specialiștii sovietici sînt dedicate geografiei economice a diferitelor țări luate aparte și opinează că principala atenție trebuie acordată *„nu lucrărilor care se ocupă de țări, ci celorlalte orientări ale cercetărilor, care au drept obiect geografia economică a sistemului mondial socialist în ansamblu"* (pag. 4).

Pornind de la o premisă fundamental greșită, întrucît în actuala etapă istorică nu au loc „procese profunde" de transformare a sistemului mondial socialist dintr-un sistem de țări într-un „întreg economic unic", P. M. Alampiev, deși recunoaște că *„este cît se poate de actuală problema dezvoltării complexelor economice naționale"*, nu-și propune de loc să se ocupe de o asemenea problemă, cu adevărat actuală și importantă, atît din punct de vedere științific cît și practic.

Sub obsesia premisei false de la care a pornit, autorul referatului își concentrează atenția asupra contradicțiilor care, după spusele lui, apar între *„trecerea în viitor la economia socialistă mondială unică, reglementată după un plan unic"* în care vede *tendința de bază* a sistemului socialist mondial, și dezvoltarea complexelor economice naționale *„în granițele statelor suverane, adică în limitele economiilor naționale, care au o balanță separată a venitului național, propria lor balanță de plăți, propria lor planificare independentă"* (pag. 6).

Pentru oricine abordează problemele de pe poziția stărilor de lucruri concrete, apare însă evident că în realitate este vorba despre o altă contradicție: contradicția între cerințele actualei etape istorice, cînd sistemul economic mondial socialist se dezvoltă ca un sistem de economii naționale ale unor țări independente și suverane, pe de o parte, și, pe de altă parte, tendința de a ignora aceste cerințe ale dezvoltării sociale, de a sări etapele, de a aplica în condițiile actuale forme care aparțin altei etape istorice.

Neținînd sema de *această contradicție*, atît P. M. Alampiev, cît și alți participanți la Congres, pledează în favoarea unor forme

care contravin în mod flagrant cerinţelor vieţii, cerinţelor dezvoltării economiilor naţionale ale ţărilor socialiste şi principiilor pe care se întemeiază colaborarea lor; dintre aceste forme, îndeosebi „complexele economice interstatale" exercită asupra autorilor o atracţie cu adevărat fascinantă.

Pentru I. M. Maergois şi A. E. Probst, autorii referatului *„Problemele fundamentale ale repartiţiei teritoriale a industriei în ţările socialiste europene, membre ale C.A.E.R."*, problema înfiinţării unor complexe industriale în raioanele de frontieră dintre 2—3 ţări ar prezenta *„un mare interes teoretic"*.

După ce decretează înfiinţarea unor astfel de complexe industriale drept un „proces obiectiv", autorii precizează că el *„se accentuează şi mai mult datorită prezenţei într-o serie de asemenea raioane a unor mari resurse de materii prime şi energie, a căror valorificare are o mare importanţă interstatală"* (pag. 52).

După cum se vede, în contact cu problema valorificării unor mari resurse de materii prime şi energie ale diferitelor ţări socialiste, noţiunea „complexele industriale de frontieră" coboară din sfera abstracţiilor, transformîndu-se din problemă „de mare interes teoretic" într-o sarcină extrem de concretă şi actuală.

Autorii unui alt referat (N. D. Stolpov şi N. F. Ianiţki) vorbesc despre *planificarea* unor relaţii de producţie strînse între viitoarele combinate care se construiesc în regiunile de frontieră şi *întreprinderile ţărilor vecine* (pag. 26). Cu alte cuvinte, se lansează ideea unor combinate industriale a căror activitate să fie condiţionată în principal (dacă nu chiar exclusiv) de legăturile lor de producţie cu întreprinderi din alte ţări şi nu de dezvoltarea de ansamblu a complexului economic naţional din care fac parte integrantă. Pe această cale, relaţiile de colaborare internaţională dintre ţările socialiste sînt înlocuite cu relaţii directe între întreprinderi din diferite ţări, care sînt astfel desprinse în fapt din *complexul unitar* al economiei naţionale respective.

Pentru a aprecia consecinţele sistemului de „complexe industriale de frontieră", să urmărim din nou pe I. M. Maergois şi A. E. Probst: *„După cît se pare* — scriu ei în continuare — *această colaborare interstatală în regiunile de frontieră va fi într-un număr de cazuri atît de strînsă şi multilaterală, încît pe teritoriul lor va începe să se formeze o alcătuire economică mai mult sau mai puţin unitară, nouă prin caracterul său şi încă necunoscută ştiinţei — embrion al unui raion economic sui-generis"* (pag. 52).

Iată aşadar cum „ştiinţa" ajunge să descopere nişte alcătuiri economice sui-generis, menite să ia locul economiilor naţionale unitare ale statelor, constituite pe baza unui îndelungat proces de dezvoltare istorică.

Dar să ascultăm în continuare pe autori: *„Poate că e raţional să se evidenţieze de pe acum, cu prilejul analizării întreprinderilor industriale din ţările socialiste... întreprinderi care constituie baza complexelor de importanţă interstatală în curs de formare"* (pag. 54).

Așadar, „*de pe acum*" (și nu în vreun viitor îndepărtat), țările socialiste ar trebui să evidențieze întreprinderi care să constituie „*baza complexelor de importanță interstatală*", a acelor raioane economice „*sui-generis*" abia descoperite de știință la pag. 52 și ajunse deja „în curs de formare", două pagini mai departe (la pag. 54).

Cititorul este curios, poate, să afle cum vor evolua aceste regiuni „sui-generis" ; autorii ne satisfac fără ezitări curiozitatea. „*De-a lungul frontierelor țărilor socialiste* — scriu ei — *apare o fișie întreagă de teritorii, a căror dezvoltare economică dobîndește astăzi un dublu caracter : ea este determinată, înainte de toate, de diviziunea internă a muncii în fiecare țară și, în același timp, este supusă înrîuririi tot mai considerabile a diviziunii socialiste interstatale a muncii*" (pag. 53).

Cu tot labirintul de formulări obscure în fața căruia ne aflăm, tendința de bază a concepției expuse nu se pierde ; este tendința de desprindere din ansamblul economiilor naționale a unor fîșii de teritorii supuse *direct* înrîuririi *tot mai considerabile* a diviziunii internaționale a muncii. Cu alte cuvinte și în ultimă instanță, *este vorba de o încercare de teoretizare a unui proces de dezmembrare a economiilor naționale și a teritoriilor naționale ale unor state socialiste.*

De altfel, feluriți adepți ai „complexelor economice interstatale" au subliniat încă mai de mult că acestea urmează să se dezvolte în „afara granițelor" teritoriilor naționale ale statelor din care s-au constituit.

În concordanță cu această concepție de ansamblu, autorii unuia din referate au ținut să sublinieze condițiile în care frontierele dintre țările socialiste încetează „aproape" să joace rolul de factori care „*influențează în mod negativ asupra rezolvării problemelor repartiției teritoriale a noilor construcții industriale*" (pag. 26).

Prezentarea frontierelor dintre țările socialiste drept factori care „influențează în mod negativ" atît procesul repartiției socialiste a industriei, cît și alte laturi ale dezvoltării economice a țărilor socialiste, este extrem de caracteristică pentru spiritul care călăuzește pe adepții „complexelor interstatale", ai „planului unic" etc. Existența frontierelor dintre statele socialiste, delimitînd teritoriile lor naționale cu economii naționale de sine stătătoare, constituie într-adevăr o piedică în calea diferitelor planuri de „integrare" și de încălcare a suveranității naționale a țărilor sistemului mondial socialist.

Teza cu privire la „influențele negative ale frontierelor" constituie pentru autorii unor astfel de teorii rampa de lansare a ideii lichidării frontierelor.

Deosebit de pregnant este exprimată această idee în referatul lui P. M. Alampiev, care scrie : „*Trebuie cercetat rolul real al frontierelor de stat ca granițe economice în dezvoltarea economiei diferitelor țări și a întregului sistem mondial socialist în ansamblu. Asemenea cercetări ar ajuta țările C.A.E.R. SĂ ADAPTEZE regimul frontierelor la*

noile cerințe ale dezvoltării economiei. Merită să fie studiați în modul cel mai amănunțit germenii „ștergerii frontierelor“, ...germeni care sînt meniți să se dezvolte în viitor și să determine procesul transformării treptate a diviziunii internaționale a muncii într-o diviziune INTER-RAIONALĂ în cadrul economiei socialiste mondiale unice“ (pag. 9). (Sublinierile noastre).

Concluzia la care se ajunge inevitabil este cum nu se poate mai evidentă; ni se propune *mai întîi, „adaptarea“* regimului frontierelor la cerințele „noi“ ale dezvoltării economice, iar apoi înlocuirea diviziunii internaționale a muncii între state suverane și independente cu o diviziune a muncii *între raioane* sau „complexe economice“, *pe calea „ștergerii frontierelor“.*

Asemenea concepții total străine marxismului au fost combătute cu o extraordinară putere de previziune de marele Lenin, mult timp înainte de a se fi format sistemul mondial socialist. În 1916, subliniind că necesitatea statului, și deci și a granițelor, *pînă la transformarea socialismului victorios în comunism deplin,* este incontestabilă pentru orice socialist — Lenin combătea pe cei care *„cred fie că statul democratic al socialismului biruitor va exista fără frontiere (ca un „complex de senzații“, fără materie), fie că frontierele vor fi stabilite „numai“ potrivit necesităților producției“.* V. I. Lenin arăta că în practică, după victoria socialismului, aceste frontiere vor fi stabilite în mod democratic, potrivit voinței popoarelor respective și că tocmai aceasta înlesnește și grăbește enorm apropierea dintre națiuni [4]).

Combătînd pe cei care lansau, în legătură cu revoluția socialistă, lozinca „Jos granițele“, Lenin scria: *„Ce înseamnă „metoda“ revoluției socialiste sub lozinca „jos granițele“? Noi admitem necesitatea statului, iar statul presupune granițe. Statul poate desigur să cuprindă în el un guvern burghez, iar noi avem nevoie de soviete; dar și pentru ele se pune problema granițelor. Ce înseamnă „jos granițele“? Aici începe anarhia“* [5]).

Este bine cunoscută teza lui Lenin după care deosebirile naționale și statale existente între popoare și țări se vor menține vreme îndelungată *chiar și după înfăptuirea dictaturii proletariatului pe scară mondială* [6]).

Citatele menționate arată o dată mai mult că nu se pot nesocoti realitățile istorice concrete, încercîndu-se să se sară peste etape, fără a se nesocoti marxism-leninismul.

Așa cum am văzut, tezele cu privire la „adaptarea regimului frontierelor“ țărilor socialiste la pretinse „noi cerințe“ ale dezvoltării economice și cu privire la „germenii ștergerii frontierelor“ l-au dus pe P. M. Alampiev la aprecierea privind „transformarea diviziunii inter-

---

[4]) V. I. Lenin, Opere, vol. 22, ed. 1952, pag. 318—319.
[5]) V. I. Lenin, Opere, vol. 24, ed. 1959, pag. 288—289.
[6]) V. I. Lenin, Opere, vol. 31, ed. 1956, pag. 75.

naționale a muncii într-o diviziune interraională", concluzie extrem de gravă, deoarece este de la sine înțeles că o asemenea transformare nu se poate înfăptui decît *pe calea* dezmembrării economiilor naționale de sine stătătoare, a dezagregării statelor socialiste și a națiunilor socialiste.

Desigur, autorii au precauția să menționeze în cîteva locuri că ar fi vorba de o transformare *„treptată"*, de o trecere *„în viitor"*, dar — prin graba de a ajunge la economia mondială unică, reglementată după un plan unic — aceste precauții dispar pînă la urmă din cîmpul de vedere al autorilor citați, așa cum dispar și din preocupările autorilor altor materiale apărute în ultima vreme, ceea ce face ca „în mod treptat" sarcinile „de viitor" să apară pînă la urmă transformate ele însele în sarcini de imediată actualitate.

În fața concluziilor la care duce referatul prezentat de P. M. Alampiev la un Congres științific din mai 1964, nu putem să nu ne reamintim de o apreciere tot a lui P. M. Alampiev, făcută însă, este drept, anul trecut: *„Unii geografi economiști, pătrunzînd insuficient de adînc în întreaga complexitate a relațiilor dintre popoare în momentul de față, încep să ridice problema „raionării economice mondiale socialiste" trecînd cu vederea frontierele de stat. Aceasta nu este altceva decît anticipare, desprindere de realitate. Vremea unei asemenea raionări n-a sosit încă. În prezent, în economia sistemului socialist mondial unitățile economice se formează în cadrul teritoriilor fiecărei țări socialiste, iar frontierele naționale de stat sînt frontiere economice reale"* [7]).

Ne este greu să înțelegem ce s-a putut petrece pentru ca, în decurs de un an, P. M. Alampiev să-și modifice atît de brusc concepția, ce a putut determina pe un cercetător să proclame în 1964 drept preocupări actuale, aceleași preocupări pe care în 1963 le aprecia drept *„desprindere de realitate"*, *„o anticipare pentru care încă n-a venit vremea"*.

Pentru urmările grave pe care le-ar avea aplicarea concepțiilor de „integrare", de ștergere a granițelor, de înlocuire a statelor naționale prin complexe economice interstatale etc., găsim o ilustrare elocventă și în diversele teze promovate la Congres în legătură cu „migrațiunea" forțelor de muncă.

În referatul citat al lui Maergois și Probst apare, într-o tratare confuză și contradictorie, problema folosirii resurselor de muncă *în interiorul* țărilor socialiste. Referindu-se la unele țări care au excedent de forță de muncă și recunoscînd că, spre deosebire de Uniunea Sovietică, în aceste țări, *„după cît se pare nu există temeiuri de a se lua ca premisă posibilitatea unor mari migrații"*, autorii consideră totuși că *„în țările care dispun de resurse de muncă considerabile, este inevitabilă, într-o măsură mai mare sau mai mică, o redistribuire teritorială a acestor resurse"* (pag. 48—49).

---

[7]) P. M. Alampiev, „Raionarea economică a U.R.S.S.", Cartea a II-a, Izdatelstvo ekonomiceskoi literaturî, Moscova, 1963, pag. 133.

Dar aceste *„considerabile resurse de muncă“*, pe care autorii consideră inevitabil ca socialismul să le redistribuie teritorial, sînt oameni vii şi nu unelte neînsufleţite de producţie, sînt o parte a însuşi poporului care-şi construieşte socialismul.

Noi, în Romînia, refuzăm să considerăm drept inevitabilă mutarea unei părţi considerabile a populaţiei dintr-un colţ al ţării în altul. Ţările socialiste au posibilitatea şi obligaţia să înfăptuiască, în cadrul industrializării socialiste şi al dezvoltării economice planificate, o repartizare teritorială raţională a economiei fără transmutări de populaţie.

Şi mai gravă apare însă problema în referatul de atîtea ori citat al lui P. M. Alampiev care emite teza cu privire la *„posibilitatea şi* UTILITATEA MIGRAŢIUNILOR SEZONIERE ŞI PERMANENTE ALE POPULAŢIEI ÎNTRE DIFERITE ŢĂRI SOCIALISTE“ (pag. 9, sublinierile noastre).

Această noţiune de „migraţiune“ internaţională a populaţiei este INCOMPATIBILĂ cu socialismul. Ştim prea bine că în timpul burgheziei au existat situaţii cînd locuitori ai ţării noastre au trebuit să se despartă de locurile pe care trăiau de secole şi de generaţii, să se rupă de familiile lor şi să plece în căutare de lucru pînă peste Oceanul Atlantic; am văzut prea bine cum se desfăşoară lucrurile în „Piaţa Comună“, care a asigurat „libera circulaţie“ a forţelor de muncă, cunoaştem condiţiile în care trăiesc *„forţele suplimentare de muncă“* din ţările sau regiunile mai puţin dezvoltate, plecate să caute de lucru în ţările mai dezvoltate industrial. Dar, tot atît de bine ştim că acesta este un proces propriu capitalismului.

Nu ne-am închipuit niciodată că ar putea fi emisă o teză privind *„posibilitatea şi utilitatea“* unui proces similar în cadrul sistemului mondial socialist. După părerea noastră, a susţine o asemenea teză înseamnă a considera că superioritatea socialismului în acest domeniu ar consta doar în posibilitatea lui de a organiza *planificat* dislocarea unor mase întregi de oameni din mijlocul poporului căruia aparţin, de a *planifica* mutări de populaţii dintr-o ţară în alta, dintr-un colţ al lumii în altul. Refuzăm să acceptăm o asemenea concepţie, care n-ar putea duce decît la denigrarea socialismului, la compromiterea lui în ochii *popoarelor care au luptat spre a-l construi.*

Iată la ce consecinţe practice duce teoria „internaţionalizării forţelor de muncă“.

Spaţiul nu ne permite să ne oprim mai pe larg asupra altor teze emise în referatele prezentate. Ne vom limita să menţionăm că am întîlnit şi în aceste referate pledoarii în favoarea tezei total nerealiste a „specializării zonale a agriculturii“ (pag. 72). În această ordine de idei, merită să fie amintit şi caracterul oarecum anecdotic al îngrijorării lui P. M. Alampiev faţă de *„tendinţa spre intensificarea aprovizionării cu multe produse agricole din surse proprii“* şi că *„pasiunea exagerată faţă*

de autoaprovizionare poate duce la folosirea incompletă a avantajelor diviziunii internaţionale a muncii" (pag. 11).

În concordanţă cu această orientare teoretică şi practică, autorii unuia din referate fac elogiul necondiţionat al unor tendinţe de specializare a agriculturii în produse de înaltă rentabilitate.

Mărturisim sincer că nu înţelegem cum această *„pasiune exagerată"* faţă de *„autoaprovizionare"* şi aceste avantaje ale specializării în produse de înaltă rentabilitate, concordă cu aprecierea autorilor unui alt referat după care în unele ţări socialiste a apărut în ultimii ani *„Necesitatea importului unor mari cantităţi de cereale şi de alte produse alimentare"* (pag. 20).

Asemenea teze contradictorii şi numeroase alte teze care, chiar dacă nu se contrazic între ele, contrazic însă împreună cerinţele dezvoltării socialismului în actuala etapă istorică, alcătuiesc elementele constitutive a ceea ce referentul principal numea *„o concepţie teoretică unitară a geografiei economice a sistemului mondial socialist"*.

Parcurgerea cîtorva referate prezentate la Congresul Societăţii de geografie a U.R.S.S. ne-a dat posibilitatea să desprindem unele aspecte fundamentale ale concepţiilor cu privire la „complexele economice interstatale".

După cum s-a putut vedea, fiind foarte concrete în *esenţa lor* — nesocotirea noţiunilor de suveranitate, frontiere de stat, economie naţională — propunerile poartă încă în aceste referate un caracter general, neindividualizat. Ne găsim, ca să zicem aşa, încă în „sfera ideilor" şi rezultatele aplicării lor concrete le putem numai prevedea — ce e drept, destul de uşor.

Probabil articolul *„Probleme ale dezvoltării economice a raioanelor dunărene din Romînia, Bulgaria şi U.R.S.S."* de E. B. Valev, publicat în „Vestnik Moskovskogo Universiteta" nr. 2/1964, este unul din rezultatele activităţii de elaborare a problemei „complexelor economice interstatale", activitate pe care — aşa cum am amintit la început — unii specialişti din ţările prietene o anunţă de cîţiva ani. În orice caz, articolul este o bună ilustrare a ceea ce înseamnă *în practică* aplicarea ideilor de care ne-am ocupat mai sus.

Am publicat în acest număr al „Vieţii economice" articolul lui E. B. Valev, împreună cu hărţile care-l însoţesc, pentru ca absolut toţi cititorii noştri să-l poată cunoaşte şi să poată aprecia într-un mod foarte exact, chiar de la sursă, care este sensul propunerilor privind crearea de „complexe economice interstatale". *

Mărturisim că, dacă nu ar avea aspecte de cea mai mare gravitate, acest articol ar putea constitui pentru orice om cu un mijlociu simţ al realităţilor, un bun prilej de amuzament. În acest caz, ne-am fi mulţumit cu publicarea lui. Din păcate însă, ceea ce este predominant aici sînt tocmai aspecte cu cele mai serioase implicaţii, ceea ce ne obligă să luăm o poziţie categorică, să dăm răspunsul cuvenit tezelor cuprinse în articol.

---

* Textul articolului semnat de E. B. Valev şi hărţile respective sînt publicate în „Anexă" acestui număr din „Biblioteca «Viaţa economică»".

Pentru a ne sistematiza expunerea, o vom împărţi în două: întîi. ne vom plasa — cerînd scuze cititorilor — pe terenul argumentării autorului însuşi şi vom face efortul de a lua în serios această argumentare, spre a-i putea înţelege valoarea ştiinţifică.

În ultima parte, ne vom expune propriul nostru punct de vedere.

II

Concluzia fundamentală cu care E. B. Valev îşi încheie articolul publicat de Universitatea din Moscova, cu girul catedrei de geografie economică a ţărilor de democraţie populară, este următoarea:

„ANALIZA situaţiei actuale şi a perspectivelor dezvoltării economiei raioanelor dunărene ale Romîniei, Bulgariei şi Uniunii Sovietice DEMONSTREAZĂ EXISTENŢA PREMISELOR OBIECTIVE PENTRU FORMAREA ÎN VIITOR A COMPLEXULUI DE PRODUCŢIE INTERSTATAL AL DUNĂRII DE JOS...“ (sublinierile noastre).

Aceasta este concluzia finală a întregului articol.

Să facem deci cunoştinţă cu *analiza* efectuată de autor şi să căutăm, ajutaţi de el, respectivele *premise obiective*.

Merită, în primul rînd, să vedem cum ar arăta „complexul de producţie interstatal“ al Dunării de jos, aşa cum şi-l imaginează autorul.

Potrivit hărţilor publicate, rezultă că din Romînia s-ar defalca pentru „complexul interstatal“ şase regiuni: Oltenia, Argeş, Bucureşti, Ploieşti, Galaţi şi Dobrogea.

Aceste regiuni reprezintă 42% din suprafaţa totală a ţării, în ele locuieşte 48% din totalul populaţiei noastre.

În întreprinderile şi instituţiile acestor regiuni lucrează 48% din totalul salariaţilor Romîniei; întreprinderile industriale de aici dau 48% din producţia globală industrială a ţării; 54% din producţia ei de maşini; 51% din producţia chimică; 86% din producţia de ţiţei şi gaze asociate etc

Aceste regiuni reprezintă 44,5% din suprafaţa agricolă a ţării şi 31,8% din fondul ei forestier.

Răsfoind un anuar statistic, E. B. Valev ar fi putut constata că aici sînt 49,3% din gospodăriile noastre de stat, 57% din staţiunile de maşini cu 50,6% din tractoarele ţării şi 46,4% din gospodăriile noastre colective. De pe terenurile acestor regiuni ţara noastră a obţinut anul trecut 58,5% din producţia ei de grîu şi 60% din producţia ei de porumb.

E. B. Valev scrie: *„...se obsearvă o manifestare concretă a faptului că, în procesul dezvoltării forţelor de producţie ale unor TERITORII LIMITROFE ale ţărilor socialiste, apar o serie de probleme economice comune...“*

Nu urmărim să coborîm entuziasmul eventual al altor susținători ai „complexelor interstatale", dar nu se poate să nu-i întrebăm în trecere: oare această noțiune a *„teritoriilor limitrofe"* nu devine prea largă din moment ce încape în ea, pe nerăsuflate, o jumătate din teritoriul unei țări?

Desigur, cei care consideră că pe această cale trebuie adîncită colaborarea în cadrul C.A.E.R. ne vor spune, combătînd spiritul de „îngustime națională", că U.R.S.S. și Bulgaria ar participa și ele cu o parte a teritoriului lor de stat la formarea complexului.

Deși pentru noi nu prezintă nici un fel de interes asemenea argumente, deoarece între atributele suverane ale fiecărui stat socialist este și acela de a dispune cum dorește de teritoriul său — și nu este de competența noastră de a ne amesteca în aceste atribute ale altora — totuși, numai pentru a înțelege și mai bine noțiunea de „complex interstatal", să examinăm care ar fi contribuția comparativă a celor trei țări la constituirea complexului propus.

Așadar, Romînia cu jumătate țară, Bulgaria cu regiunile din nordul țării, iar U.R.S.S. cu cîteva raioane de lîngă Dunăre.

Am încercat să determinăm mai precis, cifric, ce înseamnă aceasta. Potrivit propunerii lui E. B. Valev, *„complexul interstatal"* al Dunării de jos ar urma să aibă o suprafață de 150 000 km^2 și o populație de 12 milioane de locuitori. Alte amănunte, autorul nu dă; din cauza aceasta, a trebuit ca, pe baza hărților sale, să calculăm noi care ar fi contribuția fiecăreia din cele trei țări. Dificultățile unui asemenea calcul fac ca cifrele la care am ajuns și la care ne vom referi mai jos să aibă, poate, unele inexactități de detaliu, pe care vom fi bucuroși ca prof. Valev să le precizeze. Nu avem însă îndoieli cu privire la ordinea lor de mărime.

Rezultatul la care am ajuns este următorul: din suprafața de 150 000 km^2 a „complexului interstatal", Romînia ar urma să participe cu circa 100 000 km^2 (2/3 din total), Bulgaria cu circa 38 000 km^2 și U.R.S.S. cu 12 000 km^2.

În ceea ce privește populația de 12 milioane locuitori a „complexului", ea ar arăta aproximativ așa: 9 milioane din Romînia, în jur de 2 milioane din Bulgaria și circa 600—700 mii din U.R.S.S.

Cam inegal repartizate sarcinile, vor reflecta unii cititori. Probabil însă că autorul acestui proiect de „complex economic interstatal" a calculat că tocmai aceste proporții ar fi „obiectiv necesare" pentru „mai rationala" valorificare a resurselor sistemului mondial socialist.

E. B. Valev subliniază de asemenea că „raionul Dunărea de jos" va atrage tot mai larg și mai deplin în circuitul economic RESURSELE NATURALE locale, pe care le și enumeră: petrol, gaze naturale, sare gemă, stuf, resurse hidroenergetice etc.

Care este repartizarea pe țări a acestor resurse ale proiectatului „complex interstatal al Dunării de jos"?

— *Producția de petrol,* care în 1962 a fost de 10,5 milioane tone, a fost obținută *în întregime* în regiunile din Romînia;

— *producţia de gaze naturale,* care a fost de 1 miliard m^3, a fost obţinută *în întregime* în regiunile din Romînia ;

— *zăcămintele de sare gemă* sînt în cantităţi nelimitate în regiunile din Romînia ; nu avem cunoştinţe despre astfel de zăcăminte în celelalte părţi ale „complexului" ;

— *„întinsele stufărişuri* din luncă şi în special Delta Dunării", pe care le menţionează E. B. Valev, se împart astfel : pe teritoriul romînesc al Deltei, 250 mii hectare, din care 120 000 ha suprafaţă stuficolă exploatabilă ; pe teritoriul U.R.S.S. 30 000 ha, din care urmează a fi puse în exploatare 19 mii :

— la *„marea cantitate de energie electrică"* ce ar putea fi obţinută prin utilizarea posibilităţilor pe care le oferă „Dunărea cu uriaşele ei resurse de apă", contribuţia ţărilor ar fi : Romînia 72%, Bulgaria 21%, U.R.S.S. 7%.

Pentru a fi complecţi, ar trebui, desigur, ca după această repartiţie a resurselor de materii prime pe ţări, să cercetăm şi contribuţia celor trei parteneri, egali în drepturi, la alcătuirea „fondurilor material-productive", care, pe bună dreptate, îl preocupă şi pe autor, — deoarece tocmai cu ele urmează a fi puse în valoare resursele „complexului interstatal". Din nefericire, nu dispunem de datele privind fondurile material productive de la Reni, Bolgrad şi Ismail şi nici privitor la cele din nordul Bulgariei, spre a le compara cu capacităţile de producţie existente sau în construcţie din regiunile Oltenia, Argeş, Bucureşti (inclusiv Capitala ţării şi cel mai mare centru industrial al ei), Ploieşti, Galaţi şi Dobrogea. Presupunem că E. B. Valev ar putea da detalii în această privinţă, pentru ca să putem avea o imagine mai completă în legătură cu posibilităţile noi care s-ar deschide valorificării zăcămintelor noastre de petrol, gaze naturale şi sare, a stufului şi energiei Dunării, Oltului etc. prin fondurile material productive din celelalte părţi ale complexului.

Aceasta ar fi deci, schematic, configuraţia „complexului", părţile de teritorii şi resursele economice cu care fiecare din cele trei ţări ar contribui la crearea lui.

Fără îndoială, se nasc în mintea oricui sute de întrebări : Cum ar urma să fie organizat acest complex ? Cine şi cum îl va dirija ? După ce plan se va conduce ? Cum se va împăca acesta cu autoritatea guvernelor ţărilor respective ?

Despre toate acestea E. B. Valev nu suflă nici o vorbă.

Şi acum : pe ce premise, pe ce condiţii obiective se bazează ideea creării acestui complex ?

Construcţia complexului interstatal „Dunărea de jos" se sprijină pe constatarea fundamentală, făcută de autor, că părţile respective din teritoriile celor trei ţări *„au multe particularităţi naturale şi economice COMUNE, DEOSEBITE de ale teritoriilor vecine : condiţii asemănătoare de relief, de climă şi de sol, în ceea ce priveşte resursele subsolului, un grad înalt de valorificare a pămîntului, o specializare agricolă şi legată de ea — prelucrarea industrială apropiată a materiei prime agricole".*

Este necesar, deci, să ne oprim în primul rînd asupra acestor „particularități", în virtutea cărora, așa cum rezultă din hărțile lui E. Valev, raionul Buzău, de exemplu, nu ar mai avea probleme comune cu raionul Bacău, pe care autorul îl și vede situat undeva „într-un teritoriu vecin" (nici nu este cuprins în hartă) și ar avea în schimb „probleme comune" și „căi comune" de soluționare a lor cu localitățile din partea bulgară a Văii Timocului.

a) Pentru a sublinia cît este de falsă premisa *„particularităților naturale comune"* nu avem nevoie să ne referim la întregul teritoriu pe care autorul l-a combinat din teritoriile a trei țări. Ne vom limita numai la teritoriul romînesc inclus în „complex" și vom invita pe cititori să urmărească puțin concluziile la care au ajuns, pe baza unor studii efectuate în comun, atît specialiștii romîni, cît și cei sovietici, acum 4 ani, într-o lucrare apărută sub egida Academiilor din R. P. Romînă și U.R.S.S. [8]).

Chiar în primul capitol al lucrării citate se subliniază că *„R. P. Romînă se situează în bazinul Dunării inferioare, la locul de îmbinare a trei provincii fizico-geografice de pe continentul european: central-europeană, est-europeană și sud-europeană. Fiecare din ele, avînd condiții naturale care diferă de celelalte, determină pe teritoriul țării o situație complexă de împletire, de pătrundere și de influență reciprocă a climei, solurilor și vegetației, ceea ce, ținînd seama de relieful ei variat și de structura geologică a acesteia, creează premise favorabile pentru diversitatea excepțională a condițiilor naturale și a resurselor naturale ale țării"* [9]).

Poate că E. B. Valev se referă la o porțiune de teritoriu romînesc situată numai în *una* din cele trei „provincii fizico-geografice"? Eroare: pentru a putea constitui „complexul", el a fost nevoit să ia cîte o bucată de teritoriu din toate provinciile fizico-geografice și să le decreteze ca avînd „particularități naturale comune".

Să luăm cîteva elemente de geografie fizică și să comparăm constatările științei cu afirmațiile E. B. Valev.

Relieful. Lucrarea Academiilor: Carpații meridionali fac parte din zona muntoasă a țării; Subcarpații, Piemontul getic și Podișul Dobrogei fac parte din zona de altitudine mijlocie; Cîmpia Romînă și Delta Dunării din zona reliefului de altitudine joasă [10]).

E. B. Valev afirmă însă că sînt *„condiții asemănătoare de relief"*.

Clima. Lucrarea Academiilor: cea mai mare partea a Cîmpiei Romîne (inclusiv Cîmpia joasă a Siretului și Cîmpia Covurluiului) și Dobrogea reprezintă diferite districte cu particularități specifice ale ținutului sud-estic al „climei de cîmpie"; o parte îngustă a Dabrogei aparține „climei de litoral maritim"; Piemontul getic, Subcarpații meridionali și Subcarpații de curbură au fiecare particularitățile lor în cadrul „climei de deal"; Carpații intră în diferite zone ale „climei de munte" [11]).

---

[8]) „Monografia geografică a Republicii Populare Romîne", vol. I București, 1960.
[9]) Op. cit. pag. 1
[10]) Op. cit. pag. 98—102
[11]) Op. cit. pag. 310—322

E. B. Valev rezolvă totul prin „condiţii climatice asemănătoare".

Am putea continua în felul acesta cu fiecare element de geografie fizică; preferăm însă să trecem direct la sinteza tuturor acestor particularităţi, dată în capitolul din *Monografia geografică a R. P. Romîne*, privind raionarea fizico-geografică a teritoriului Romîniei [12]). Potrivit acestei sinteze, Subcarpaţii, Piemontul getic şi partea vestică a Cîmpiei Romîne fac parte din ceea ce se numeşte *„provincia fizico-geografică a Europei centrale"*, în timp ce partea estică a Cîmpiei Romîne şi Dobrogea fac parte, împreună cu întregul podiş al Moldovei, din *„provincia fizico-geografică a Europei estice"*; în plus, în sudul ţării se resimt influenţele *„provinciei fizico-geografice a Europei sudice"*. Rezultă că pe teritoriul romînesc vizat se întîlnesc diferite provincii fizico-geografice.

Teza lui E. B. Valev cu privire la „particularităţile naturale comune", chiar limitată numai la teritoriul romînesc inclus în „complex", reprezintă aşadar ceea ce eufemistic s-ar putea numi un „neadevăr" ştiinţific. Trist debut pentru un partizan al „complexelor interstatale".

Să admitem însă, pentru a încheia acest aspect, că E. B. Valev n-ar fi fost nevoit să recurgă la asemenea procedee pentru a fundamenta „complexul interstatal" şi că teritoriile care-l preocupă din cele trei state ar avea într-adevăr particularităţi geografice comune, care le-ar deosebi de „teritoriile vecine" (aparţinînd aceloraşi ţări).

Poate reprezenta această premisă un argument în sprijinul constituirii unui „complex economic interstatal"?

A accepta o asemenea teză, ar însemna să acceptăm concepţia antiştiinţifică, antimarxistă, a determinismului geografic, ar însemna să fim de acord cu introducerea, prin uşa din dos, a elementelor de geopolitică în ştiinţa marxistă. Ştie E. B. Valev unde poate duce acest drum?

b) În încercarea sa de a fundamenta „complexul economic interstatal al Dunării de jos", E. B. Valev nu denaturează numai realităţile fizico-geografice, dar şi pe cele economice.

Analiza sa descoperă că printre premisele constituirii complexului sînt şi „particularităţi *economice comune*... resursele subsolului, un grad înalt de valorificare a pămîntului, o specializare agricolă şi legată de ea — prelucrarea industrială apropiată a materiei prime agricole".

Luînd drept bune cele de mai sus, putem descoperi cu ochiul neînarmat particularităţi *economice comune* absolut pe tot globul. Dacă ne referim, de pildă, la resursele subterane şi folosim criteriile lui E. B. Valev, astfel de particularităţi economice comune se pot stabili între regiunea Ploieşti, regiunea Kuibîşev, Venezuela şi Kuweit — toate avînd resurse subterane similare, în speţă, petrolul. Şi mai cuprinzătoare vor fi aceste particularităţi *comune* dacă prin ele am înţelege, împreună cu

---

[12]) Op. cit. pag. 631—724 şi harta nr. XXVII din „Anexe" la acelaşi volum.

E. B. Valev, existenţa industriei prelucrătoare de materii prime agricole. Sînt oare multe ţări în lume care n-ar intra în această comunitate de teritorii cu particularităţi economice comune? Nu ne mai oprim şi asupra unei alte particularităţi economice comune, descoperite de E. B. Valev : gradul înalt de valorificare a pămîntului...

Golind tot mai mult de conţinut noţiunile economice, putem aduce la un numitor comun orice teritorii şi pune în oala particularităţilor economice comune cele mai neaşteptate regiuni, cu condiţia ca în acelaşi timp să nu vedem ceea ce există în realitate : de pildă toate cele care leagă regiunea Galaţi, să zicem, de regiunea Iaşi. Conform textului şi hărţii autorului, deşi teritorii „vecine", ele au „particularităţi economice deosebite".

Se naşte o întrebare firească : pentru ce îi sînt necesare autorului aceste denaturări şi jonglerii cu noţiunile ştiinţifice? Răbdare însă : să urmărim pînă la capăt ideile sale, deoarece ne-am angajat să ne străduim să-i luăm în serios argumentarea.

Faptul că articolul publicat în revista Universităţii din Moscova denaturează realităţile geografice şi economice nu este accidental ; spre a-i putea înţelege sensul întreg, el trebuie corelat cu o altă serie de inexactităţi şi denaturări strecurate în articol.

E. B. Valev scrie, de pildă : *„Atît în prezent, cît şi mai ales în perspectivă, au loc mari deplasări în geografia industrială a raioanelor dunărene din Romînia, Bulgaria şi U.R.S.S. O influenţă deosebit de mare asupra acestor deplasări exercită legăturile economice tot mai profunde dintre ţările socialiste, atragerea în economie a unor noi resurse naturale, nevoile sporite de apă din partea producţiilor care necesită un mare volum de apă. De primul din factorii arătaţi se leagă cunoscuta deplasare a industriei spre răsărit, în condiţiile întăririi legăturilor cu raioanele industriale ale Ucrainei. Exemple grăitoare de acest fel : crearea puternicului complex metalurgic de la Galaţi".*

Să ne oprim asupra afirmaţiei lui E. B. Valev că ar avea loc o *cunoscută deplasare a industriei spre răsărit*. Ne ocupăm de industria romînească, deoarece deplasarea industriei U.R.S.S. spre răsărit nu poate, în mod logic, să aibă vreo legătură cu „complexul dunărean".

Această afirmaţie reprezintă o denaturare a politicii Partidului Muncitoresc Romîn de repartizare teritorială raţională a forţelor de producţie în cursul industrializării socialiste. În cadrul acestei politici, preocupat de ridicarea în special a regiunilor rămase în trecut în urmă, regimul democrat-popular a urmărit şi va urmări consecvent accelerarea dezvoltării industriale a regiunilor rămase mai în urmă, printre care şi cele din Moldova, situată în partea de răsărit a ţării. Ca urmare a acestei politici, producţia industrială a celor patru regiuni din partea estică a ţării a crescut în

perioada 1951—1963 într-un ritm mediu anual ridicat: Suceava 10,5%, Galați 13,7%, Bacău 15,1%, Iași 18,4%. Înseamnă aceasta „o deplasare spre răsărit" a industriei romînești? Pentru a se vedea cît temei se poate pune pe această afirmație, este suficient să menționăm că, în pofida acestui ritm industrial deosebit de ridicat pentru o perioadă de 12 ani, ponderea celor 4 regiuni menționate în producția globală industrială a țării a crescut între 1950 și 1963 numai de la 14,7% la 15,2%. Cum se explică această modificare atît de redusă a ponderii regiunilor moldovenești în producția globală a Romîniei? Printr-un singur fapt: ceea ce s-a urmărit n-a fost „deplasarea spre răsărit a industriei", ci ridicarea *tuturor* regiunilor rămase în urmă. Drept urmare, producția industrială a crescut în perioada 1951—1963 într-un ritm mediu anual superior celui pe țară nu numai în Bacău și Iași, dar și în regiunile Dobrogea (15,7%) din sud-estul țării, Argeș (15%) din sud, Oltenia (15,8%) din sud-vest, Mureș-Autonomă Maghiară (15,6%) din plin centrul țării, Maramureș (14,6%) din nord-vestul țării.

Politica de industrializare nu a urmărit *deplasarea* industriei spre răsărit, cum afirmă E. B. Valev, nici spre apus, nici spre vreun alt punct cardinal, ci repartizarea ei mai rațională, armonioasă, pe întreg teritoriul Republicii Populare Romîne.

Să denatureze E. B. Valev această politică, numai din ignoranță? Dacă așa ar fi stat lucrurile, autorului i-ar fi atras atenția, în primul rînd, creșterea extrem de importantă, între 1950—1963, a ponderii regiunii Bacău — situată tot în partea de est a țării — în producția unor ramuri principale ale economiei noastre naționale: în energia electrică și termică de la 1,1 la 21,5%, în combustibil de la 3,1 la 9,5%, în chimie de la 0,5 la 11,2%, în materiale de construcție de la 0,4 la 11%.

De ce n-a ilustrat E. B. Valev teoria pretinsei „mutări spre răsărit" a industriei, cu exemplul regiunii Bacău? Pentru că exemplul regiunii Bacău dovedește întreaga inconsistență a tezei privind așa-zisa „deplasare a industriei spre răsărit" în condițiile „întăririi legăturilor cu raioanele industriale ale Ucrainei". Doar dezvoltarea energeticii, combustibilului, chimiei, materialelor de construcție din Bacău nu poate fi în nici un caz condiționată de „întărirea legăturilor cu raioanele industriale ale Ucrainei", ci de cu totul alt fapt: legătura strînsă dintre industria pe care regimul democrat-popular a dezvoltat-o în regiunile de răsărit ale țării și celelalte regiuni ale Romîniei, în care toate regiunile țării se contopesc organic.

Pentru preocupările care-l călăuzesc, E. B. Valev a crezut că „exemplul grăitor" este construirea Combinatului de la Galați. Este drept că la construirea acestui combinat s-a ținut seama de posibilitatea cumpărării de către Romînia a unor cantități de minereu de fier și cocs din U.R.S.S. Dar, la Galați vom utiliza minereu de fier și din India, din Brazilia și din alte țări; înseamnă că se construiește Combinatul de la Galați „în condițiile întăririi legăturilor" cu anumite *raioane* din aceste țări? Pe de

altă parte, minereul de fier importat din U.R.S.S. este utilizat și la Reșița și la Hunedoara, în vestul țării; înseamnă oare, în logica autorului, că prin puternica dezvoltare a acestor două mari centre siderurgice am mutat în ultimele două decenii industria spre apus?

Și nu este oare în acest caz o... scăpare a autorului faptul că aceste centre industriale nu sînt și ele incluse în „complexul dunărean"? Adevărat, includerea lor ar cere extinderea „complexului interstatal de graniță" și dincolo de Carpați...

Combinatul de la Galați este construit în funcție de nevoile sporite de metal ale tuturor regiunilor Romîniei, ale economiei sale naționale; produsele combinatului sînt destinate în primul rînd și în cea mai mare parte întreprinderilor industriei romînești, situate în diverse regiuni ale țării, ceea ce înseamnă că intrarea lui în funcție va adînci cooperarea în producție a Galațiului cu celelalte orașe și regiuni ale Romîniei, nu ale Ucrainei.

E. B. Valev face și o altă afirmație inexactă atunci cînd scrie: *„Se planifică o specializare precisă între combinatele metalurgice de la Galați, Hunedoara și Reșița (toate în Romînia), Sofia (Kremicovți) și din regiunea Niprului, în ce privește tipurile de laminate în producția de masă"*.

Ar putea oare autorul să ne spună de către cine „se planifică" o „specializare precisă" la care el se referă și de care Romînia nu are cunoștință?

E adevărat, în C.A.E.R., cu prilejul discutării problemelor siderurgiei s-au arătat interesate să examineze problema specializării producției și profilului pentru anumite combinate, următoarele țări: *Bulgaria* (pentru combinatul de la Kremicovți), *Cehoslovacia* (pentru cel de la Kosice), *R. D. Germană* (pentru combinatul Ost), *Polonia* (pentru cel de la Cracovia), *Ungaria* (pentru cel de la Dunai Vassamiu) și *U.R.S.S.* (pentru combinate nespecificate, deci nemenționîndu-se că ar fi vorba despre cele de la Nipru). Acesta este cadrul în care se studiază specializarea și nu între cele trei raioane dunărene ale celor trei țări. În ceea ce privește combinatul de la Galați, Romînia a arătat că *nevoile economiei sale îi impun să nu modifice nici specializarea producției prevăzute a combinatului, nici profilul lui, nici termenele de dare în funcțiune*. Țara noastră a fost de acord *să coordoneze* producția de laminate proiectată de ea la Combinatul de la Galați, în cadrul procesului obișnuit al coordonării planurilor și pe baza consultărilor bilaterale cu alte țări.

Acesta e adevărul, pe care-l nesocotește autorul. Putem considera însă acest fapt ca de minimă importanță, față de concepția pe care o are E. B. Valev în genere despre Combinatul de la Galați. *„În anii următori* — scrie el — *industria constructoare de mașini din raionul Dunării de jos va căpăta și baza metalurgică necesară... baza acesteia o va constitui puternicul Combinat de la Galați..."* Deci, nu economia națională a Romîniei va avea această bază, ci complexul alcătuit din cele trei teritorii. Și ce se va întîmpla, totuși, cu întreprinderile din

celelalte părți ale Romîniei, excluse de la complexul interstatal? Autorul este destul de generos pentru a nu le lăsa să moară de foame de metal. *„Prin aceasta* — spune el — *se întăresc legăturile de producție pe linia siderurgiei și construcției de mașini între raionul Dunării de jos și raioanele vecine din Romînia, Bulgaria și Uniunea Sovietică"*. Iată, așadar, că în logica dezvoltării „complexului interstatal", întreprinderile din Brașov, Bacău, Deva s-au pomenit situate în raioane *vecine* complexului, în timp ce cele din Ruse și Ismail fac parte *din cadrul* complexului. Este adevărat, și regiunile Romîniei, neincluse în complex, își vor putea „întări" *legăturile* cu baza siderurgică din Galați a *complexului interstatal Dunărea de jos,* ne asigură autorul. Pe cînd și stabilirea de legături diplomatice?

Precizări și clarificări impune și o altă afirmație a lui E. B. Valev, potrivit căreia pentru acoperirea deficitului de energie electrică din „raionul Dunărea de jos" — *„se prevede acoperirea lipsei de energie electrică din acest raion prin aducerea ei din regiunile sud-vestice ale Uniunii Sovietice. În această privință un rol important este menit să-l joace puternica termocentrală de la Kuciurgan (2,4 mil. kW), pe partea inferioară a Nistrului"*.

Din acest text, orice cititor de bună credință poate deduce, în mod logic, că și regiunile din Republica Populară Romînă, propuse spre a fi incluse în acest raion, urmează să fie alimentate cu energia electrică respectivă.

De fapt însă, regiunile romînești pe care E. B. Valev le include în „complexul interstatal" primesc și vor primi energie electrică nu din partea inferioară a Nistrului, ci din sistemul energetic național al Romîniei, la alimentarea căruia concură toate centralele electrice ale țării din care aceste regiuni fac parte. În ceea ce privește termocentrala de la Kuciurgan, este prevăzut să se încheie un acord între U.R.S.S. și Bulgaria privind furnizarea de curent electric *numai pentru Bulgaria,* Romînia fiind solicitată să permită ca linia de transport a acestei energii electrice să treacă peste teritoriul țării noastre. Modul în care va folosi Bulgaria această energie — numai în regiunile de lîngă Dunăre sau pe tot teritoriul țării — este o problemă care privește exclusiv Bulgaria.

Și pentru că E. B. Valev a atins problema energeticii, nu putem să nu mai facem o remarcă.

Așa cum rezultă din întregul său text, E. B. Valev acordă o atenție deosebită resurselor naturale ale raionului (cum sînt așezate aceste resurse, am arătat mai înainte), printre care și bazei energetice. În dezvoltarea industrială a raionului, spune autorul, *„o atenție deosebită merită problemele bazei termoenergetice a teritoriilor dunărere ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S. În regiunea Dunării de jos se formează o anumită structură și specializare a industriei de combustibil și energetică"*.

Lăsînd la o parte valoarea științifică a aplicării noțiunii de specializare la producția de materii prime (în cazul în speță, în producția

de combustibil şi energie), să mai reţinem o afirmaţie a lui E. B. Valev: „*O particularitate deosebită* (a proiectatului raion al Dunării de jos, nota noastră) *o constituie producţia de combustibil lichid petrolier* ÎN CANTITĂŢI CARE DEPĂŞESC NEVOILE RAIONULUI *şi insuficienţa combustibilului solid cu putere calorică mare*".

Pasajul este caracteristic pentru modul în care E. B. Valev amestecă lucrurile, căutînd să-şi inducă în eroare cititorii, cărora uită să le precizeze:

— că această „*producţie de combustibil lichid*" se află *exclusiv* în regiunile romîneşti pe care el ar vrea să le includă în raion;

— că această producţie de petrol constituie covîrşitoarea parte a producţiei de petrol din R. P. Romînă;

— că raportînd această producţie a Romîniei nu la nevoile *Romîniei*, ci ale *raionului* inventat de el, se comite *un fals* calculîndu-se un disponibil care „depăşeşte nevoile raionului".

Aceste preocupări *ştiinţifice* ale specialistului sînt strîns legate de anumite aspecte *practice* ale unor probleme care se pun în momentul de faţă.

Într-adevăr, deşi în Romînia consumul de energie şi combustibil pe locuitor este în prezent şi se prevede a fi şi în viitor considerabil mai mic decît în toate celelalte ţări membre ale C.A.E.R., s-au făcut propuneri repetate ca deficitele unor ţări să fie acoperite măcar în parte tocmai de Romînia (cu toate că ţara noastră exportă şi azi energie electrică în R. S. Cehoslovacă, Bulgaria şi gaz metan în Ungaria).

În luna februarie 1964 specialiştii de la „Energosetiproect" (Moscova) au întocmit, nesolicitaţi de noi, ca şi E. B. Valev, „un studiu" de 13 file, intitulat „Energetica romînă", în care se afirmă că „*nivelele corespunzătoare ale acestor resurse* (autorii au în vedere combustibil lichid, gaze şi energie hidraulică din Romînia — n.n.) *ar putea asigura de asemenea acoperirea parţială a deficitului de energie electrică din Ungaria şi Bulgaria*".

Acesta este substratul *practic* al preocupărilor *teoretice* ale autorului nostru.

Noi nu cerem unor specialişti din ţările prietene să se gîndească, ei, cum ar putea fi ajutată Romînia să recupereze rămînerea în urmă în domeniul energetic (determinată în primul rînd de lipsa unor resurse mai mari pe care să se bazeze un nivel mai înalt de producţie şi consum). Dar, în faţa propunerilor insistente de a exporta mai mult — din ceea ce nu ne ajunge nici nouă — pentru a acoperi parţial deficitele altora care se găsesc la un nivel mai înalt ca noi, am dori să întrebăm pe aceşti tovarăşi: cum se împacă oare acest lucru cu *tendinţa obiectivă* de egalizare a nivelelor de dezvoltare economică? Cum se reflectă în această atitudine *caracterul internaţionalist* al colaborării dintre ţările socialiste, avantajul şi sprijinul reciproc?

Ne-am ocupat de diferite denaturări, omisiuni şi inexactităţi din articol, deoarece ele au nu numai un numitor comun — autorul — dar au

și un rol precis în concepția articolului, trebuind să întărească o teză enunțată astfel de E. B. Valev: *„O însemnătate deosebită pentru industrializarea acestor raioane o are apropierea lor relativă de puternicele raioane ale industriei grele din Ucraina, Donbas și zona Niprului și de porțile lor maritime — Odesa-Ilicevsk, Nicolaev, Kerson și Jdanov".*

Deși nu sîntem geografi ca autorul de la Universitatea „Lomonosov", am luat o hartă a țării și îndelung aplecați asupra ei am studiat-o sub toate aspectele. Cu toate acestea, n-am reușit să înțelegem care *rațiuni obiective* ale dezvoltării forțelor de producție în socialism pot face ca pentru industrializarea regiunii Argeș, de exemplu, să aibă o *„însemnătate deosebită"* *„apropierea relativă"* de Donbas sau Kerson și să nu o aibă *apropierea absolută* de regiunea limitrofă Brașov care face parte din același complex economic național?

Negăsind nici un fel de astfel de rațiuni obiective sau explicații, am putut însă constata un alt lucru: construindu-și „complexul interstatal", autorul face totală abstracție de legăturile dintre regiunile romînești, afectate complexului, și celelalte regiuni ale țării, substituind acestor legături „apropierea relativă" de regiunile industriei grele din Ucraina și Donbas, apropiere pe care o subliniază insistent.

Din această substituire decurge firesc „deosebita însemnătate pentru industrializarea acestor raioane", care se atribuie citatei „apropieri relative".

De pe culmile științifice pe care s-a cățărat, autorul vede următoarele:

„Încă de pe acum sînt DEOSEBIT DE VIZIBILE verigile de bază ale complexului teritorial de producție în formare al Dunării de jos, specializarea sa în cadrul economiei socialiste mondiale și principalele legături de producție între teritoriile dunărene ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S." (sublinierea noastră).

În definitiv, ar putea spune cititorii, vedeniile pe care le are autorul constituie o treabă personală a acestuia. Așa ar fi într-adevăr, dacă autorul n-ar încerca în același timp să umble cu creionul său peste harta patriei noastre. Și acest lucru nu i se poate permite.

III

Ideea că, pentru dezvoltarea forțelor de producție în sistemul mondial socialist, un rol însemnat îl joacă constituirea „complexelor interstatale" alcătuite prin smulgerea unor porțiuni întregi de teritoriu național din economiile naționale, închegate de secole, ale unor țări socialiste, suverane, trece ca un fir roșu prin tot articolul lui E. B. Valev. În ce

proporții sînt luate aceste teritorii în cazul complexului dunărean — am văzut mai sus.

Pentru E. B. Valev, statele socialiste, ca părți constitutive ale sistemului economic mondial socialist, ca subiecte ale colaborării economice, încep să dispară și locul lor este luat treptat de „complexele interstatale", care *ele* trebuie să se încadreze în diviziunea internațională socialistă a muncii. Articolul lui E. B. Valev este pus cu toată consecvența în slujba acestui obiectiv.

Teritoriile pe care le combină prof. E. B. Valev pe hartă sînt privite ca și cum ar fi niște pămînturi ale „nimănui", ca și cum ele nu ar face parte din teritoriul național al unor state suverane, ca și cum frontierele de stat pot fi încălcate în numele unor pretinse interese ale sistemului mondial socialist.

Propunem cititorilor să caute în articol *un singur rînd* în care Valev să-și fi pus problema modului în care aceste complexe interstatale se împacă cu noțiunea de suveranitate a statelor, cu respectul acestei suveranități — și cititorii vor constata că nu există nici măcar acest singur rînd. Nu există, nu pentru că autorul nu ar observa această problemă, ci dimpotrivă, pentru că își dă prea bine seama că între suveranitatea națională și constituirea „complexului interstatal" sînt contradicții de neîmpăcat. Socotind că nu este cazul să ceară deschis sacrificarea suveranității pentru organizarea complexului, el o nesocotește prin simpla ignorare.

Nesocotirea suveranității statului romîn se manifestă la E. B. Valev nu numai în ceea ce privește teritoriul țării, dar și în ceea ce privește problemele de politică internă ale statului nostru.

Aceasta este singura explicație a faptului că el își îngăduie să treacă peste existența statului romîn atunci cînd, vorbind despre dezvoltarea unor regiuni care fac parte din Romînia, trasează sarcini „complexului interstatal". *„De aici decurge necesitatea studierii amănunțite a condițiilor amplasării noilor mari obiective industriale în regiunea Dunării de jos, AVÎNDU-SE ÎN VEDERE INTERESELE ÎNTREGII ECONOMII MONDIALE SOCIALISTE* (sublinierile noastre), *precum și dezvoltarea cea mai eficace a întregului complex teritorial de producție al Dunării de jos"* — scrie autorul, dînd unui organ deocamdată anonim, orientarea și metoda în politica de construcție economică a complexului și punîndu-l pe acesta din urmă în slujba „intereselor întregii economii mondiale socialiste". Oare trebuie să-i amintim, din nou, autorului că 2/3 din teritoriul la care el se referă face parte integrantă din teritoriul Republicii Populare Romîne, stat socialist, independent și suveran? Pe acest teritoriu, nimeni nu are nimic de studiat, nici amănunțit, nici mai puțin amănunțit, fără a fi autorizat de guvernul romîn, deoarece atît folosirea eficace a resurselor, cît și amplasarea obiectivelor, precum și orice alte probleme, mari sau mici, sînt de competența exclusivă a guvernului și poporului romîn. Regiunile romînești din „raionul" Dunării de jos se

dezvoltă în cadrul și potrivit intereselor economiei naționale a Romîniei și aceasta *este singura cale prin care resursele lor pot servi intereselor întăririi socialismului ca sistem mondial,* interese cărora proiecte de felul celui cu care ne ocupăm nu le pot cauza decît prejudicii grave.

Ignorarea statului romîn, a suveranității sale, constituie o manifestare de desconsiderare a țării și poporului romîn. Care poate fi izvorul unei astfel de atitudini? Ce are comun această atitudine cu respectul suveranității și integrității teritoriale, principii marxist-leniniste de bază ale relațiilor dintre statele socialiste?

Înarmîndu-ne cu o enormă doză de naivitate, am putea crede că noțiunea de suveranitate, fiind de domeniul dreptului internațional, iar autorul fiind un geograf-economist, ceea ce îl preocupă pe el nu sînt relațiile statale, ci cele economice.

În acest caz, trebuie să reținem un alt aspect pe care economistul-geograf îl nesocotește cu totul: regiunile romînești pe care autorul le propune spre a fi smulse din cadrul economiei noastre naționale și a fi „internaționalizate" în cadrul *complexului interstatal al Dunării de jos* se completează și sînt indisolubil legate de celelalte regiuni ale țării noastre, contopindu-se împreună, în mod organic, într-un *adevărat* complex teritorial de producție, într-o *economie națională unică.*

Absorbit cu totul de cerința „internaționalizării forțelor de producție", Valev n-a mai avut timp nici să se preocupe de istoria de secole a tradiționalelor legături economice care unesc diferitele părți ale teritoriului romînesc, nici să-și dea seama de modul în care s-au intensificat aceste legături, într-un ritm necunoscut vreodată în trecut, în anii puterii populare.

Dezvoltarea planificată a economiei naționale a dus nu numai la adîncirea considerabilă a vechilor legături dintre diferitele părți ale teritoriului romînesc, ci și la crearea unor legături noi, la multiplicarea și adîncirea lor. Această rețea — istoricește creată — a legăturilor economice dintre diferitele regiuni, raioane și centre ale țării devine, în condițiile socialismului, tot mai densă, mai profundă, înlesnind avîntul forțelor de producție și mersul mereu ascendent, echilibrat — pe ramuri și pe teritoriu — al economiei naționale în ansamblul ei, ca un *complex economic național deplin unitar.*

Și iată că, în plină desfășurare a acestui proces, ne întîlnim cu o propunere prin care o jumătate din țară trebuie smulsă din cadrul procesului menționat, prin care urmează să fie spart acest complex economic național, să fie rupte toate legăturile de producție formate în interiorul țării, să fie prin aceasta deformate relațiile economice ale Romîniei cu celelalte țări.

Am încercat să credem un moment că nesocotirea și disprețul manifestat de autor față de suveranitatea și integritatea teritorială a țării noastre s-ar datora faptului că ar fi străin de aceste noțiuni, prin sfera preocupărilor sale de geograf-economist. Prin ce se explică însă faptul că

nici în domeniul relațiilor economice, autorul care, privind atît de departe în perspectivă, vede și ceea ce nu există, nu observă realitatea vie de sub ochii săi — aceea a *economiei naționale romînești* ca un tot unitar, organic, intangibil? Cum își poate permite E. B. Valev să propună defalcarea teritoriului Romîniei în complexe interstatale, împărțirea populației țării pe aceste complexe, amputarea economiei naționale, încălcarea tuturor legăturilor sale interne, clădite de-a lungul veacurilor? Același dispreț îl manifestă autorul și față de poporul nostru. Pentru el, pe teritoriul celor 6 regiuni din R. P. Romînă nu există decît surse materiale, posibilități economice, forțe de producție neînsuflețite.

Propunem cititorilor — ca și mai înainte — să caute un *singur rînd* în care autorul să fi vorbit — măcar atunci cînd descrie economia celor 6 regiuni — despre munca poporului nostru pentru dezvoltarea economiei și construirea socialismului, despre politica partidului și a guvernului. Toate combinatele și întreprinderile din Romînia, pe care autorul le socotește cu atîta migală contabilă, s-au ridicat de la sine? Autorul știe foarte bine că în fiecare din aceste întreprinderi este înglobată cîte o picătură de sudoare din munca fiecărui cetățean al Romîniei — și nu numai a celor din cele 6 regiuni, ci din toată țara — că în aceste „fonduri materiale de producție" sînt materializate munca și energia creatoare ale unui întreg popor constructor al socialismului. E adevărat, acceptarea acestui adevăr ar atrage complicații în organizarea complexului Dunării, căci în *fondurile materiale* ale celor 6 regiuni este cuprinsă și munca celor din Banat sau Moldova. De aceea, după cum regiunile respective sînt tratate ca un teritoriu al nimănui, așa și forțele materiale de producție sînt pentru autor *anonime, fără stăpîn.*

Ce este marxist-leninist în această poziție?

Nu ne interesează mobilurile personale care l-au îndemnat pe E. B. Valev să-și scrie articolul. Însă, *obiectiv,* proiectul „complexului interstatal al Dunării de jos" reprezintă mai mult decît o încercare de știrbire a suveranității naționale a unui stat socialist, egal în drepturi cu toate celelalte state socialiste; mult mai mult decît o imixtiune directă în treburile interne ale R. P. Romîne și decît o propunere de a o despuia de unele atribute ale suveranității sale. Acesta este un proiect de încălcare a integrității teritoriale a Romîniei, de dezmembrare a unității sale naționale și de stat.

Dar, așa cum am menționat la începutul articolului, unii economiști din țările prietene propun să se elaboreze nu numai cîteva „complexe interstatale", ci o *rețea* de complexe.

Nu cunoaștem încă celelalte asemenea complexe care ar intra în „rețea", dar ne întrebăm: după ce jumătate din teritoriul Romîniei este propus pentru „complexul Dunării de jos", celelalte părți ale Romîniei în care complexe ar putea fi incluse?

Ce consecințe ar avea faptul, dacă am presupune, prin absurd, că s-ar putea găsi niște oameni rupți de popor, de sentimentul patriotic, de fidelitate față de marxism-leninism și față de adevăratele interese ale

lagărului socialist — care să accepte includerea țării într-o asemenea „rețea“? Romînia ar fi lichidată ca stat, iar poporul romîn ca națiune — prin simple mijloace administrative, cu justificări „economice“, în numele unor considerente de pseudo marxism-leninism.

Trebuie să-i fim recunoscători lui E. B. Valev că ne-a dat posibilitatea să descifrăm, pe o propunere concretă, sensul real al formulei cifrate a „complexelor economice interstatale“. În cazul complexului dunărean — vorbind simplu — este o încercare de a transforma, într-o singură zonă, toată regiunea Dunării de jos. Istoria, inclusiv cea a poporului romîn, mai cunoaște asemenea încercări. Faptul că E. B. Valev utilizează fraze și formule cu pretenție de marxism, nu poate induce în eroare cu privire la fondul propunerii sale.

Cu cît mai multe proiecte de acest fel se vor face, în numele adîncirii colaborării economice între țările membre ale C.A.E.R., cu atît mai de neînțeles va apare pentru opinia publică raportul în care se află aceste propuneri față de principiile de bază pe care se întemeiază C.A.E.R.

Cu cît mai multe proiecte de asemenea „complexe“ se vor face, cu atît mai puțin vor putea înțelege superioritatea socialismului popoarele care, în întreaga lume, luptă pentru consolidarea independenței lor naționale și a suveranității lor de stat, împotriva amestecului străin în treburile lor interne, împotriva celor care încearcă să le submineze independența pe diferite căi și mai ales pe căi economice.

În ceea ce privește Romînia, ea nu va participa la nici un „complex interstatal“, la nici o formă „suprastatală“ de colaborare, de „integrare socialistă“ etc., deoarece aceste forme contravin marxism-leninismului, intereselor sale naționale, intereselor de ansamblu ale sistemului mondial socialist, cerințelor de întărire a prestigiului socialismului în lume.

Esențial pentru întărirea prieteniei și colaborării frățești dintre țările socialiste, pentru întărirea forței și creșterea prestigiului internațional al socialismului, pentru folosirea deplină a avantajelor care decurg din transformarea socialismului în sistem mondial — este respectarea cu strictețe în relațiile reciproce dintre țările socialiste a principiilor independenței și suveranității, egalității în drepturi, avantajului reciproc, întrajutorării tovărășești, neamestecului în treburile interne, respectării integrității teritoriale, principiilor internaționalismului socialist — care, repetăm, toate la un loc reprezintă legea de neclintit, cu adevărat marxist-leninistă, de dezvoltare a întregului sistem mondial socialist.

*

Cîteva cuvinte de încheiere. Pînă acum, toate discuțiile privind „complexele interstatale“ s-au dus în jurul *noțiunilor* respective. Articolul lui E. B. Valev, după cunoștințele noastre, este prima încercare de a se propune o aplicare atît de concretă a conceptelor respective. Desigur, nu poate fi nimic surprinzător în aceasta; este fatal să vină momentul cînd ideile bune sau rele să caute să-și facă drum în viață. Surprinzătoare sînt, însă, următoarele elemente:

1. Cu toate că poziția țării noastre față de „noile" forme suprastatale de „colaborare" — plan unic, complexe interstatale — este foarte bine cunoscută, constatăm că în unele publicații din țările prietene, pledîndu-se pentru unele din măsurile menționate, se fac propuneri directe privind *includerea Romîniei* sau a unor părți din teritoriul său în asemenea forme de „colaborare" — *împotriva poziției oficiale a R. P. Romîne*. Cum pot fi calificate astfel de procedee ?

2. S-ar putea spune că E. B. Valev, în virtutea libertății sale de „savant", poate cerceta și concepe orice, chiar elucubrații de genul „complexului dunărean". Lăsînd la o parte faptul că aceste preocupări — așa cum am văzut — nu sînt de loc rupte de unele aspecte practice, este surprinzător faptul că s-a putut da girul catedrei de geografie economică a Universității din Moscova, al revistei respective, pentru publicarea unui articol în care se nesocotește suveranitatea Romîniei, se propune o dezmembrare a teritoriului ei, a economiei sale naționale.

Nu putem să nu relevăm similitudinea de concepție dintre articolul lui E. B. Valev și o serie de referate prezentate la simpozionul dedicat „geografiei țărilor socialiste" la al IV-lea Congres al Societății de geografie a U.R.S.S. Similitudinea aceasta de concepție arată că articolul lui E. B. Valev face parte dintr-un front larg de promovare a ideii „complexelor economice interstatale" și a altor propuneri cu implicații din cele mai grave : încălcarea independenței și a suveranității naționale, a integrității teritoriale a statelor socialiste. Referindu-se la un teritoriu precis, acest articol „concretizează" tocmai asemenea idei, străine marxism-leninismului și contrarii principiilor de bază ale relațiilor dintre țările socialiste, intereselor dezvoltării sistemului mondial socialist.

CÎTEVA OBSERVAŢII PE MARGINEA UNEI CĂRŢI PRIVIND RELAŢIILE ECONOMICE DINTRE ŢĂRILE SOCIALISTE*

Sub egida Institutului de economie al Academiei de ştiinţe a R. D. Germane, a apărut de curînd, la Berlin, lucrarea economistului Willi Kunz intitulată *„Probleme de bază ale colaborării economice internaţionale între ţările membre ale Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.)"* [1].

Cunoscut pentru preocupările sale în acest domeniu din articole anterior publicate, W. Kunz sintetizează în recenta sa carte unele păreri în legătură cu căile de adîncire a colaborării economice între ţările socialiste. Rod al cercetărilor efectuate în ultimii ani, lucrarea economistului german conţine o serie de constatări şi observaţii teoretice interesante care reţin, prin aceasta, atenţia cititorului. În acelaşi timp, ea include numeroase teze şi concluzii cu care în nici un caz nu putem fi de acord.

Spaţiul recenziei de faţă nu ne permite să ne ocupăm de toate problemele abordate de autor. Semnalînd cititorilor apariţia acestei cărţi şi propunîndu-ne să găsim posibilitatea de a reveni în viitor asupra ei, — ne vom limita mai jos doar la cîteva observaţii cu privire la concepţia ei de bază, la orientarea ei de ansamblu.

*

Prima observaţie priveşte concepţia tov. W. Kunz în legătură cu natura, principiile, metodele şi formele colaborării economice dintre ţările socialiste membre ale C.A.E.R.

---

* Articol apărut în „Viaţa economică", nr. 23 (12) din 5 iunie 1964.

[1] Willi Kunz: „Grundfragen der internationalen Wirtschaftszusammenarbeit der Länder des Rates für gegenseitige Wirtschaftshilfe (R.G.W.)". Akademie-Verlag, Berlin, 1964, 125 pag.

Aceste țări au stabilit, de comun acord, că în actuala etapă istorică *„principalul mijloc de adîncire planificată a diviziunii internaționale socialiste a muncii și de unire cît mai strînsă a eforturilor în producție ale țărilor socialiste îl constituie COORDONAREA PLANURILOR ECONOMIEI NAȚIONALE“* (sublinirea noastră) [2].

Autorul recunoaște faptul și apreciază chiar hotărîrea adoptată în acest sens drept o „măsură determinantă“ (pag. 17). În același timp el dă însă o interpretare arbitrară metodei coordonării încercînd să o identifice cu „planul unic“. Acestei încercări îi este dedicat un întreg subcapitol în care activitățile *de coordonare a planurilor* prevăzute în „Principii“ sînt prezentate drept forme de înfăptuire ale unui inexistent „plan unic“ ; sinteza acestui efort o găsim în chiar titlul subcapitolului la care ne referim : „Coordonarea internațională a planului (Planul comun)“.

Ni se pare de neconceput ca un cercetător experimentat cum este W. Kunz să considere drept sinonime două noțiuni care se deosebesc *esențial* între ele, avînd fiecare un conținut propriu, diferit de al celeilalte.

Coordonarea planurilor economiilor naționale, pe baza înțelegerilor bi și multilaterale, este o metodă de colaborare socialistă între țări suverane și independente. Această metodă se întemeiază pe faptul că fiecare țară participantă are propria sa structură economică ; propriul său plan național prin care își stabilește direcțiile și ritmul de dezvoltare economică, principalele proporții, acumulările, măsurile de ridicare a nivelului de trai etc. ; propriul său sistem de conducere și de planificare ; propriul său sistem financiar și monetar ; propriul său comerț exterior, propria sa balanță de plăți ș.a.m.d.

Ținînd seama de acest lucru, „Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii“ precizează chiar în primul capitol : *„În fiecare stat socialist se elaborează planuri naționale de dezvoltare a economiei, pe baza condițiilor concrete ale țării respective, a sarcinilor politice și economice trasate de partidele comuniste și muncitorești și ținînd seama de nevoile și posibilitățile tuturor țărilor socialiste“*. Tocmai din aceste realități s-a născut, ca metodă de colaborare internațională, coordonarea planurilor.

Noțiunea de „plan comun“, în schimb, este incompatibilă cu aceste realități ; înfăptuirea unui „plan unic“ al țărilor socialiste implică în mod necesar renunțarea de către ele la atribute fundamentale, esențiale și inalienabile ale suveranității lor, la mijloacele de îndeplinire practică a acestor atribute, la pîrghiile de conducere a vieții economice.

Din motivele menționate, metoda coordonării planurilor decurge în mod firesc din principiile statornicite ale relațiilor reciproce dintre țările socialiste, în timp ce ideea „planului unic“ se află în opoziție cu aceste principii pe care — prin înfăptuire — le-ar anula.

---

[2] „Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii“, Cap. II, aliniat I.

De altfel, în afară de problemele de principiu, se pune și o întrebare de logică la care am fi curioși să aflăm răspunsul tov. Kunz: din moment ce ar exista un „plan unic“, ce ar urma să se mai *coordoneze*, ce conținut și sens ar mai avea coordonarea?

Identificarea arbitrară a coordonării cu planul unic dă autorului german posibilitatea de a enunța și o altă teză: *„În perioada planurilor de perspectivă a țărilor socialiste, deci în următorii 17 ani, cel mai important lucru pentru noi este de a construi în mod consecvent un complex economic internațional, rațional al țărilor C.A.E.R., reglementat pe baza unui plan comun, în care complexele economice naționale, cu un înalt nivel de organizare, a diferitelor țări participante să fie înglobate organic“* (pag. 116). În continuare autorul menționează și alte sarcini care i se par „actuale“ și din „cele mai importante“ cum ar fi: „să se construiască întreprinderi comune“, „să se instituie proprietatea comună interstatală“ etc.

După cum se vede, cerința de coordonare a planurilor a fost de astă dată înlăturată, iar sarcina cea mai importantă a devenit *„construirea în mod consecvent a unui complex economic internațional pe baza unui plan comun“.*

Ne îngăduim să întrebăm pe autor:

— Cum se împacă această sarcină pe care el o fixează privind elaborarea unui plan comun cu sarcina trasată de Consfătuirea primilor secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste și muncitorești și a șefilor de guverne ale țărilor membre ale C.A.E.R. care, în iulie 1963, a constatat că cea mai importantă sarcină a dezvoltării colaborării economice între țările membre ale C.A.E.R. pe perioada imediat următoare constă în pregătirea și efectuarea coordonării planurilor de perspectivă, în extinderea pe această bază a specializării și cooperării în producție?

— Cum se împacă sarcina pe care el o fixează privind construirea unui „complex economic internațional“ în care complexele economice naționale să fie „înglobate organic“ cu hotărîrea comună potrivit căreia în colaborarea lor țările socialiste se călăuzesc în mod riguros după principiul respectării reciproce a independenței și suveranității? Acesta este unul din principiile marxist-leniniste ale relațiilor de tip nou dntre țările socialiste, a căror respectare *„constituie o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea cu succes a sistemului mondial socialist“* [3].

Dacă ar mai fi necesare argumente care să ilustreze contradicția dintre tezele menționate ale tov. Kunz și principiile sau hotărîrile adoptate în comun, ele ne sînt oferite chiar de cartea recenzată.

Într-adevăr, pledînd pentru crearea unui *„organism economic unitar al statelor C.A.E.R.“*, condus după un „plan comun“, W. Kunz arată

[3] „Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii“.

că o *„premisă importantă"* în această direcție o reprezintă *„formarea și extinderea proprietății socialiste comune"* (pag. 29).

Pentru autorul german „proprietatea națională nu este o bază suficientă pentru apropierea completă a națiunilor" (pag. 29—30) și ca atare înlocuirea ei cu „proprietatea socialistă comună" ar fi o „tendință progresistă".

În același sens, el susține că în vederea *„organizării raționale înalte a muncii sociale"* ar fi necesară *„contopirea muncitorului național comun într-un muncitor rațional comun internațional, a procesului de reproducție națională într-un proces internațional de reproducție"* (pag. 15).

Tezele menționate arată la ce grave consecințe duce ideea „planului unic" și a „organismului economic unitar internațional": desființarea proprietății naționale și a economiilor naționale de sine stătătoare, lichidarea independenței și suveranității statelor.

Așa cum vom menționa în altă parte a recenziei, cartea tov. Kunz conține numeroase teze contradictorii. În problema de care ne ocupăm aici, trebuie să recunoaștem însă că autorul este consecvent.

Poate că tocmai datorită acestui fapt apar cu și mai multă claritate toate gravele implicații economice și politice pe care le comportă ideea „planului unic" pentru care pledează autorul, apare și mai precisă opoziția dintre această idee și teza de excepțională actualitate a lui V. I. Lenin: *„Atîta vreme cît există între popoare și țări deosebiri naționale și statale — ȘI ACESTE DEOSEBIRI VOR DĂINUI ÎNCĂ FOARTE MULTĂ VREME, CHIAR ȘI DUPĂ ÎNFĂPTUIREA DICTATURII PROLETARIATULUI PE SCARĂ MONDIALĂ* (sublinirea noastră) — *unitatea tacticii internaționale a mișcării muncitorești comuniste din toate țările nu cere înlăturarea diversității, suprimarea deosebirilor naționale (ceea ce ar fi un vis absurd în momentul de față), ci cere o aplicare a principiilor FUNDAMENTALE ale comunismului... care SĂ MODIFICE JUST aceste principii ÎN AMĂNUNTE, să le adapteze just și să le aplice la deosebirile naționale și ale fiecărui stat național"* [4].

*

O a doua observație. Într-un studiu publicat în 1960, tov. W. Kunz afirma: *„N-ar fi just în prezent de a cere formarea unui organ de planificare central unic, deoarece în stadiul actual de dezvoltare a intereselor fiecărei țări socialiste aceasta ar fi în contradicție cu dezvoltarea particularităților naționale, întrucît suveranitatea fiecărei țări socialiste ar fi limitată substanțial prin aceasta. Toate națiunile socialiste trebuie să năzuiască la o dezvoltare independentă care oferă un cîmp larg de acțiune forțelor motrice, interne, ale fiecărui popor. Aceasta este valabil*

[4] V. I. Lenin, Opere, vol. 31, București, 1956, pag. 75.

pentru dezvoltarea economică, deopotrivă ca și pentru dezvoltarea culturală (înflorirea artei și științei)" [5].

Nu putem decît să subscriem cu toată convingerea această teză, pe care însă, din păcate, tov. Kunz a părăsit-o în asemenea măsură încît în lucrarea pe care o recenzăm pledează pentru un punct de vedere diametral opus.

Ce a determinat această schimbare de concepție a autorului? Răspunsul îl găsim în următoarea afirmație: „*Nivelul și formele de pînă acum ale colaborării economice dintre țările socialiste, în primul rînd între țările reunite în C.A.E.R., încă nu corespund cerințelor sporite care rezultă din noua treaptă de dezvoltare a sistemului mondial socialist, în special a forțelor sale de producție; ele au ajuns în contradicție cu stadiul de dezvoltare a forțelor de producție și a relațiilor de producție în cadrul sistemului mondial socialist*". Dezvoltînd aceeași idee, autorul continuă: „*Încă în ultimii ani, legile economice ale socialismului și în special legea dezvoltării planice-proporționale s-au lovit tot mai mult de barierele planificării statal-naționale*" (pag. 16).

Trecem peste faptul că în citatele de mai sus există unele formulări care nu se prea împacă cu rigoarea științifică, peste nedumerirea pe care o poate stîrni afirmația că legile obiective care acționează în cadrul economiilor naționale ale țărilor socialiste s-ar izbi de barierele propriilor lor economii, spre a ne întreba la care „nouă treaptă de dezvoltare a sistemului mondial socialist" se referă tov. Kunz. După cum se știe, actualele forme ale colaborării economice dintre țările socialiste membre ale C.A.E.R. au fost stabilite în iunie 1962 și consemnate într-un document comun; în iulie 1963, Consfătuirea conducerilor de partid și de stat din aceste țări a ajuns la concluzia că „Experiența colaborării între țărilor membre ale C.A.E.R. dovedește justețea «principiilor fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii» aprobate de Cosfătuirea din iunie" și a apreciat că tocmai pe această bază țările respective au obținut succese importante în dezvoltarea lor economică. Să nu fi observat Consfătuirea amintită „noua treaptă" pe care a sesizat-o tov. Kunz? Să fi apărut ea după Consfătuirea din iulie 1963?

Dar, însfîrșit, tov. Kunz nu este primul care face o astfel de afirmație; s-ar putea chiar spune că această teză a devenit un leit-motiv al tuturor celor care susțin crearea de organe sau organisme suprastatale. N-am întîlnit însă pînă acum o lucrare care să-și propună să fundamenteze această teză, să demonstreze în mod științific schimbarea revoluționară intervenită în ultimii 2—3 ani în nivelul de dezvoltare al forțelor de producție astfel încît formele de colaborare internațională statornicite pentru o lungă perioadă între țările membre ale C.A.E.R. să fi devenit atît de repede necorespunzătoare. Ar fi fost deci de așteptat ca un autor

[5] „Zu einigen Grundproblemen der internationalen Arbeitsteilung im sozialistischen Weltsystem" (Despre unele probleme de bază ale diviziunii internaționale a muncii în sistemul mondial socialist) în volumul: „Probleme der politischen Ökonomie", vol. III, Akademie-Verlag, Berlin, 1960.

ca W. Kunz și într-o lucrare atît de amplă cum este a sa, să caute să lichideze această lacună. Din păcate lectura cărții nu dă răspuns direct acestei întrebări, esențial totuși pentru tezele pe care își propune să le promoveze. Autorul se mulțumește cu declarația că contradicția menționată și-ar găsi una din expresiile sale în scăderea ritmului de creștere a producției în unele țări socialiste, în primul rînd, în R. D. Germană și R. S. Cehoslovacă (pag. 16).

Argumentul acesta, indirect, este cît se poate de neconvingător. Scăderea temporară a ritmului industrial într-una sau alta din țări, ca și tendințele care pot apărea în dezvoltarea întregii economii naționale a unei țări, sînt condiționate în mod necesar, după părerea noastră, *în primul rînd* de fenomene specifice, proprii țării respective. Nu înțelegem ca atare, de ce tov. Kunz, constatînd astfel de particularități locale, ezită să analizeze mai întîi cauzalitățile directe, interne și caută explicații în domeniul colaborării internaționale. De asemenea, căutînd soluționarea acestor fenomene în sfera colaborării, autorul omite să menționeze implicațiile pe care le poate avea asupra dezvoltării țărilor partenere decretarea unor fenomene specifice, proprii, ca avînd o valoare universală, încercarea de a le rezolva pe seama relațiilor cu alte țări, indiferent de interesul acestora din urmă.

*

Așa cum am mai arătat, în lucrarea tov. Kunz se întîlnesc o serie de teze științifice care oglindesc cerințe reale ale dezvoltării societății socialiste. Astfel, autorul reține ca „deosebit de important" părerile acelor economiști care socotesc că una din particularitățile diviziunii internaționale socialiste a muncii constă în faptul că ea se realizează între state suverane, măsurile de adîncire a diviziunii trebuind deci să corespundă acestui fapt și necesităților reale ale țărilor care participă la diviziune. De asemenea, autorul se declară de acord cu principiul potrivit căruia diviziunea internațională socialistă a muncii trebuie strîns și permanent îmbinată cu dezvoltarea complexă, multilaterală a economiei naționale a fiecărei țări socialiste. În această ordine de preocupări, tov. Kunz arată în mod just: *„Dezvoltarea complexă a economiilor naționale socialiste înseamnă că fiecare țară trebuie să dezvolte, atît industria, cît și agricultura, în cadrul industriei, atît ramuri industriale producătoare de materii prime, cît și prelucrătoare (sectorul I trebuind să fie dezvoltat cu precădere în toate țările), în cadrul agriculturii, atît cultura plantelor, cît și creșterea animalelor. În acest fel se desființează împărțirea lumii în țări industriale și țări agrare (cu diferitele trepte intermediare) apărută în cursul istoriei" (pag. 49).*

Asemenea teze pot reprezenta deosebit de importante și rodnice puncte de plecare pentru o abordare științifică a problemelor colaborării economice dintre țările socialiste. Din nefericire, în lucrare se întîlnesc concomitent și alte teze, care vin în contradicție cu cele de mai sus,

barînd adeseori drumul autorului spre concluzii fundamentate. De exemplu, absolutizînd „factorul timp" și transformîndu-l într-o dogmă, rupînd noțiunea de eficiență economică de problemele interdependente de care este organic legată și reducînd-o la o noțiune de rentabilitate contabilă, tov. Kunz afirmă că prin adîncirea diviziunii internaționale socialiste a muncii „*producția trebuie să aibă loc pe cît posibil acolo unde din punct de vedere al sistemului mondial socialist se obțin rezultate de producție maxime cu cheltuieli de muncă socială minime*" (pag. 66). Contradicția dintre această nouă teză și teza anterioară privind dezvoltarea complexă, multilaterală a economiei naționale a fiecărei țări este atît de evidentă încît autorul însuși o sesizează. Dovada o găsim cîteva rînduri mai jos, unde el își propune să și rezolve contradicția: „*Pentru fiecare țară în parte un complex cît mai cuprinzător (de un grad diferențiat)* trebuie privit *NUMAI CA O TENDINȚĂ DE VIITOR ÎNDEPĂRTAT*" (pag. 66 — sublinierea noastră).

În felul acesta, din afirmația inițială privind necesitatea dezvoltării complexe, multilaterale a economiei naționale a fiecărei țări n-a mai rămas nimic, afară de o vagă „*tendință de viitor îndepărtat*".

Lucrul se repetă cu teza leninistă privind dezvoltarea cu precădere a sectorului I în toate țările; după ce recunoaște valabilitatea tezei amintite, autorul revine asupra problemei declarînd că: „*Existența unui sistem economic mondial socialist și a unor state industriale socialiste dezvoltate, cu o bază materială de producție pe care se pot sprijini tot mai mult și alte țări socialiste, pune problema reanalizării tezei conform căreia în fiecare țară socialistă toate părțile industriei grele trebuie să se dezvolte mai repede în comparație cu celelalte ramuri*". Autorul nu numai că „pune problema", dar și reanalizează în rîndurile următoare teza, ajungînd la concluzia că „*această teză este și astăzi justă pentru ansamblul sistemului socialist*" dar că „*ea nu mai este neapărat valabilă pentru fiecare țară*" (pag. 100).

Tov. Kunz nu menționează a cui este teza potrivit căreia într-o țară oarecare ar trebui să se dezvolte sau s-ar dezvolta cu precădere *absolut toate* părțile industiei grele, teză pe care o propune spre „reanaliză".

Problema care se pune este dacă fiecare țară socialistă trebuie sau nu să-și dezvolte cu precădere sectorul I — conform cu condițiile, posibilitățile și interesele ei concrete. Și în această privință teza leninistă își păstrează în întregime valabilitatea pentru fiecare țară socialistă în parte. Este inacceptabil ca prin formulări adeseori alambicate și confuze ea să fie golită de conținut.

*

O altă observație. Lucrarea subliniază în mod just, încă de la început, rolul sistemului mondial socialist ca factor determinant al dez-

voltării istorice contemporane. În acest cadru, chiar în primul paragraf al primului capitol, autorul trasează un amplu tablou al imenselor resurse materiale și umane de care dispune sistemul socialist (35,3% din populația globului, 26% din teritoriul lumii, 58% din rezervele mondiale cunoscute de minereu de fier, peste 1/3 din rezervele de cărbune etc.).

Cititorul este tentat să creadă că în lumina acestui tablou statistic, autorul își va expune în continuare părerea cu privire la dezvoltarea relațiilor de colaborare între *toate* țările socialiste, deoarece numai însumîndu-le pe *toate* s-a putut ajunge la procentele menționate. Or, cititorul constată cu surprindere că și tov. W. Kunz — ca și o serie de alți economiști, de altfel — după cîteva sumare considerații generale privind sistemul mondial socialist, imediat ce trece la problemele concrete ale colaborării economice le limitează *exclusiv* la țările membre ale C.A.E.R.

Firește, este un drept exclusiv al autorului de a-și delimita tema cercetării, iar în cazul de față, însuși titlul general al cărții arată că autorul nu-și propune să abordeze decît aspecte privind colaborarea dintre unele țări socialiste, anume între țările membre ale C.A.E.R. Departe de noi gîndul de a nega acest drept sau de a invoca faptul că paragraful la care ne referim are totuși un titlu precis, mai larg decît al cărții în întregime: *„Obiectivele principale ale dezvoltării economice a SISTEMULUI MONDIAL SOCIALIST“* (sublinierea noastră). Avem însă la rîndul nostru, dreptul să credem că este necesară în orice lucrare științifică o permanentă și netă demarcare a preocupărilor; altfel, unele considerații (și chiar unele titluri cum este cel al primului capitol *„Obiectivele principale ale dezvoltării economice a sistemului mondial socialist în perioada prespectivei generale și noua treaptă a diviziunii internaționale a muncii și a colaborării planice în C.A.E.R.“*) pot crea cititorului o difuză (pentru a nu spune confuză) impresie că prin adîncirea colaborării economice *numai* între țările membre ale C.A.E.R. ar fi posibil să se valorifice în întregime marile avantaje care decurg din transformarea socialismului într-un sistem mondial. Este evident că o asemenea concluzie, la care cititorul ar putea fi adus prin unele imprecizii regretabile, ar fi fundamental greșită, din moment ce alcătuirea C.A.E.R. nu reflectă decît parțial configurația sistemului mondial socialist.

Am insistat asupra acestui aspect nu dintr-o exigență de precizie formală, ci dintr-un considerent de fond. După părerea noastră, problemele colaborării economice dintre un grup de țări socialiste (în cazul de față, cele membre ale C.A.E.R.) nu pot fi abordate în mod just fără a se avea în vedere toate implicațiile posibile ale formelor și conținutului acestei colaborări asupra relațiilor dintre țările respective și celelalte țări socialiste (în cazul de față, cele care nu fac parte din C.A.E.R.). A omite din analiză aceste implicații, înseamnă a omite un aspect esențial al cerinței consolidării sistemului mondial socialist în ansamblul său.

Potrivit părerii tov. Kunz *„A folosi avantajele sistemului economic mondial socialist înseamnă orientarea conștientă și planică spre o eco-*

nomie mondială socialistă ca un complex unitar cu o înaltă organizare, ca un organism unitar, cu o înaltă dezvoltare a statelor C.A.E.R. și, MAI TÎRZIU (sublinierea noastră) *a statelor întregului sistem mondial socialist*" (pag. 20).

Prin „orientare conștientă și planică" spre „un complex unitar cu o înaltă organizare" autorul are în vedere — așa cum am subliniat — un plan unic și organ unic de planificare al țărilor membre ale C.A.E.R., întreprinderi proprietate comună, complexe economice interstatale, organe și organisme suprastatale care să preia atribuțiile suverane ale statelor respective ș.a.m.d.

Întrucît ne-am spus mai sus părerea cu privire la aceste propuneri, ne vom îngădui acum să facem abstracție de alte numeroase prejudicii pe care le-ar crea socialismului transformarea în fapt a proiectelor de „integrare socialistă" a țărilor membre în C.A.E.R., spre a ne referi numai la problema „folosirii avantajelor sistemului economic mondial socialist".

Așadar, potrivit lui Willi Kunz, folosirea avantajelor sistemului mondial socialist ar urma să se realizeze în două etape :

— mai întîi, crearea unei „economii mondiale socialiste... ca un organism unitar cu o înaltă dezvoltare a statelor C.A.E.R." ;

— apoi, „mai tîrziu", extinderea acestui organism și asupra celorlalte țări socialiste.

Mărturisim că frecventele referiri pe care autorul le face la o „*economie mondială*", „*cooperativă unică mondială*", cînd de fapt nu are în vedere decît 8 țări socialiste participante la activitatea C.A.E.R. — țări care reunesc mai puțin de o treime din populația sistemului mondial socialist și o zecime din populația întregii lumi — nu ni se par potrivite cu seriozitatea problemelor discutate și cu respectul cuvenit unor asemenea noțiuni.

După părerea noastră, mai corect ar fi să se spună că în asemenea propuneri este vorba despre preocuparea pentru crearea, în sînul comunității mondiale socialiste, a unei grupări *regionale* „integrate". Înfăptuirea unei asemenea propuneri nu numai că nu ar duce la „folosirea avantajelor sistemului socialist", dar ar crea chiar grave neajunsuri în această direcție. Teza celor două etape emisă de autorul german arată cum nu se poate mai limpede că în calea tendinței obiective de apropiere economică între toate țările socialiste se profilează obstacolul tendinței de limitare a acestei apropieri la un cadru restrîns (regional) de țări.

Într-adevăr, trecerea la ceea ce W. Kunz numește „integrarea socialistă" a țărilor membre ale C.A.E.R. ar crea în fapt trei nivele diferite ale dezvoltării colaborării economice în cadrul sistemului mondial socialist : unul, între țările participante la „integrare" ; altul, între cele rămase în afara „integrării" ; al treilea, între țările din prima și a doua categorie. Cine poate susține în mod serios că o asemenea situație ar fi

de natură să apropie economiile naționale ale tuturor țărilor socialiste și să întărească unitatea economică a sistemului mondial socialist ? Nu este oare mai logic să conchidem că o asemenea linie de dezvoltare poartă în sine pericolul scindării sistemului mondial socialist în mai multe grupe economice de țări, al creării unei baze materiale pentru o atare scindare ?

Iată de ce socotim că drumul care răspunde consecvent și în cel mai înalt grad preocupării pentru creșterea forței economice a comunității socialiste, pentru valorificarea deplină a avantajelor transformării socialismului într-un sistem mondial și pentru asigurarea unei baze materiale trainice unității țărilor socialiste, trece nu prin separarea colaborării economice dintre țările membre ale C.A.E.R. de celelalte țări socialiste, ci — așa cum se subliniază în Declarația adoptată de plenara lărgită a C.C. a P.M.R. din aprilie 1964 — prin eforturi comune și perseverente pentru găsirea celor mai bune căi în vederea participării la activitatea C.A.E.R. și a celorlalte țări socialiste care în prezent nu fac parte din el, pentru dezvoltarea colaborării economice între toate țările socialiste, pentru asigurarea unor forme și metode de colaborare din cele mai largi, elastice, care să atragă și să înlesnească cuprinderea a noi și noi state, pe măsura desfășurării procesului revoluționar mondial.

*

Uneori, tov. W. Kunz face constatări interesante cu privire la dezvoltarea țării noastre ; alteori, însă, el găsește indicat să aprecieze direcțiile „cele mai raționale" de dezvoltare a economiei noastre naționale.

De pildă, găsim în carte aprecierea că în cadrul specializării internaționale „întregul profil economic al complexului" economiei noastre naționale ar avea la bază o singură materie primă : *petrolul* (pag. 58). Pe baza acestei aprecieri se arată apoi că „în condițiile unei specializări internaționale raționale și o țară socialistă mică sau mijlocie" trebuie să aibă „o structură industrială și economică multilaterală de importanță internațională", teză exemplificată chiar cu țara noastră căreia tov. W. Kunz îi rezervă : *„producția de petrol — construcția de echipament pentru explorarea geologică a petrolului — industria prelucrătoare de petrol — petrochimia — producția de mașini pentru extracția și prelucrarea petrolului — vagoane cisterne — vase cisterne și altele"* (pag. 60). Noi, economiștii romîni, evităm sistematic să formulăm asemenea aprecieri cu privire la modul în care ar trebui sau n-ar trebui să-și rezolve problemele dezvoltării lor economice țările prietene. Aceasta nu pentru că n-am studia experiența construcției economice din celelalte țări socialiste spre a trage învățămintele corespunzătoare, ci pentru că socotim, pe de o parte, că mai în măsură decît noi să cunoască nevoile propriei lor economii naționale sînt economiștii din țările res-

pective, și, pe de altă parte, că a emite păreri care nu ne-au fost solicitate asupra treburilor interne ale altora, ar putea să indispună pe colegii noștri din țările prietene.

Dar, însfîrșit, tov. Kunz — și nu numai dînsul, și poate nu chiar dînsul în primul rînd și în cel mai înalt grad — au o altă părere în această problemă. În această situație, ar fi oare excesiv ca, cel puțin atunci cînd se fac asemenea considerații, să se țină seama de documentele și politica partidului conducător din țara la care se fac referiri, de politica statului respectiv, de realitățile economice din țara respectivă ? Dacă nu pentru alte motive, cel puțin pentru a se evita formularea unor concluzii care n-au nimic comun cu realitatea.

În această ordine de idei, am dori să menționăm și următoarea apreciere a autorului : *„În anii 1950—1956 (înainte de începerea specializării internaționale) producția de tractoare a R.D.G. a crescut la 134%, iar cea a Romîniei la 121%, deci mai încet ca în R.D.G. Decalajul în ce privește nivelul absolut al producției a fost de 1 701 bucăți în 1950 și de 2 748 bucăți în 1956, nivelul producției industriei de tractoare romînești fiind de 67% respectiv de 60% din cel al producției R.D.G. După acceptarea recomandărilor de specializare, producția romînească de tractoare a crescut în salt și a depășit în 1961 de 1,8 ori nivelul producției de tractoare a R.D.G., nivelul tehnic al producției de tractoare romînești crescînd o dată cu aceasta și prețul de cost scăzînd sub cel al R.D.G. În acest domeniu parțial a avut loc egalizarea ca urmare a specializării internaționale, o consecință imediată fiind reducerea decalajului în favoarea Romîniei în ce privește înzestrarea cu tractoare a agriculturii R.D.G. și a Romîniei de la 5,85:1 în 1950 la 2,9:1 în 1960"* (pag. 108).

Trecînd peste concepția tov. Kunz privind egalizarea ca o egalizare în nivelul producției anumitor produse, este necesar să menționăm că producția de tractoare s-a dezvoltat în Romînia nu datorită specializării, așa cum crede tov. Kunz, ci datorită preocupării pentru satisfacerea nevoilor noastre interne. Dovada cea mai concludentă constă în faptul că în 1959 exportul de tractoare romînești în celelalte țări membre ale C.A.E.R. (între care s-a efectuat specializarea) a fost de numai 4% din producția de tractoare a anului respectiv, iar în 1960 de 9%. Cît privește relațiile cu R.D.G. trebuie să menționăm și faptul că în perioada 1958—1960, față de o producție proprie de 35 000 tractoare, Romînia a exportat în R.D.G. numai 354 tractoare.

Merită să fie amintit și un alt aspect care a scăpat tov. Kunz : potrivit recomandărilor de specializare adoptate în 1956, producția de tractoare urma să atingă în 1960 următoarele nivele : în R.D.G. — 17 700 bucăți, iar în Romînia — 6 000. Lucrurile nu s-au petrecut însă așa cum se prevăzuse, ci invers : în 1960, R.D.G. n-a produs decît 9 076 tractoare, iar Romînia 17 102.

Succesele înregistrate de industria romînească de tractoare — succese pe care le menționează tov. Kunz — își au izvorul nu în măsurile

de specializare, ci în politica Partidului Muncitoresc Romîn de industrializare socialistă a țării, singura cale prin care se asigură creșterea armonioasă, echilibrată, pe o linie mereu ascendentă și în ritm rapid a întregii economii naționale, sporirea continuă a productivității muncii sociale, dezvoltarea intensivă și complexă a agriculturii, ridicarea sistematică a nivelului de trai al poporului.

Subliniind cele de mai sus, nu intenționăm să subapreciem importanța pe care o are specializarea producției, utilitatea practică pe care măsurile de specializare o prezintă pentru țările socialiste. În cazul de față însă tov. Kunz — necunoscînd desigur datele cu privire la evoluția economiei romînești — atribuie în mod greșit specializării internaționale meritul dezvoltării producției romînești de tractoare.

*

O remarcă finală. Impresia noastră este că în ultimă instanță, și abstracție făcînd de alte elemente, există trei factori care subminează permanent caracterul științific al lucrării recenzate.

În primul rînd, în lucrare se întrepătrund și se confundă frecvent două etape istorice diferite ale dezvoltării socialismului pe plan mondial. În etapa actuală, sistemul economic mondial socialist se dezvoltă ca un sistem de economii naționale ale unor țări suverane și independente. Aceasta va fi valabil încă o lungă perioadă istorică, așa cum prevăzuse Lenin. Din această realitate istorică obiectivă decurg principiile, normele și formele colaborării lor reciproce, stabilite de comun acord de către țările socialiste.

Tov. W. Kunz declară că : *„Astăzi este deja necesar să ne apropiem cu mai multă fantezie creatoare de marile sarcini ale viitorului"* (pag. 14).

Este, desigur, la latitudinea fiecărui autor să-și propună sarcinile care i se par mai potrivite și să le rezolve, cu sau fără fantezie. Neajunsurile apar numai atunci cînd ipotetice sarcini ale viitorului îndepărtat sînt prezentate ca sarcini concrete ale prezentului. De asemenea neajunsuri, tov. Kunz nu scapă. Mai mult chiar. „Fantezia creatoare" cu care autorul încearcă să se apropie de viitor, îi distrage atenția de la principala sarcină internaționalistă actuală care revine fiecărei țări socialiste în parte : de a-și aduce întrega contribuție posibilă la întărirea forței economice a sistemului mondial socialist, prin mobilizarea cît mai intensă a propriilor forțe și maxima valorificare a resurselor ei naturale ; de a întări colaborarea economică reciproc avantajoasă, întrajutorarea tovărășească, unitatea de acțiune și coeziunea țărilor socialiste ; de a respecta cu strictețe principiile care formează legea de neclintit a relațiilor dintre țări socialiste independente, suverane și egale în drepturi.

Al doilea factor care subminează caracterul științific al lucrării : tendința de a substitui intereselor de ansamblu ale întregului sistem

economic mondial socialist, interesele particulare, specifice, ale anumitor ţări, mai dezvoltate din punct de vedere industrial. Sistemul mondial socialist cuprinde ţări independente şi egale în drepturi, dar inegale ca mărime, forţă, grad de dezvoltare economică, politică şi socială. Unul din marile merite istorice ale socialismului constă în capacitatea lui de a găsi căile de îmbinare a cerinţelor particulare rezultînd din această situaţie cu cerinţele dezvoltării sale de ansamblu, ca sistem mondial.

Al treilea factor: încercarea de a îmbina teze juste, marxist-leniniste, cu teze neştiinţifice, ceea ce o dată mai mult se dovedeşte a fi imposibil.

COSTIN MURGESCU

ANEXA

PROBLEMELE DEZVOLTĂRII ECONOMICE A RAIOANELOR DUNĂRENE DIN ROMÎNIA, BULGARIA ŞI U. R. S. S.*

Raioanele dunărene din Romînia, Bulgaria şi Uniunea Sovietică au multe particularităţi naturale şi economice comune, deosebite de ale teritoriilor vecine: condiţii asemănătoare de relief, de climă şi de sol, în ceea ce priveşte resursele subsolului, un grad înalt de valorificare a pămîntului, o specializare agricolă şi legată de ea — prelucrarea industrială apropiată a materiei prime agricole. Ele sînt unite şi prin comunitatea condiţiilor geografice ale transporturilor şi legat de aceasta — a funcţiilor transporturilor. Aceste raioane posedă însemnate resurse de muncă, care pot fi atrase într-o mai mare măsură în producţie, în primul rînd în industrie. Raioanele dunărene din Romînia, Bulgaria şi U.R.S.S. au o serie de probleme comune referitoare la dezvoltarea economică de perspectivă şi căi comune de rezolvare a acestor probleme. Aici se observă o manifestare concretă a faptului că, în procesul dezvoltării forţelor de producţie ale unor teritorii limitrofe ale ţărilor socialiste apar o serie de probleme economice comune care este raţional să fie rezolvate cu efortul comun al cîtorva state.

Teritoriile situate pe Dunărea de jos erau pînă nu de mult înapoiate din punct de vedere economic, avînd o industrie slabă. Predomina agricultura cu orientare cerealieră; producţia la hectar era scăzută. În procesul industrializării socialiste care s-a desfăşurat în aceste raioane se ridică problema creării celei mai raţionale structuri şi a celei mai bune repartizări teritoriale a forţelor de producţie, ţinînd seama de adîncirea diviziunii internaţionale socialiste a muncii. Trebuie avut în vedere că în raioanele Dunării de jos, fondurile materiale de producţie create înainte de război, în special în industrie, au fost mici (cu excepţia regiunii Bucureşti); ele nu au exercitat şi nu exercită în perioada de

* Articol apărut în revista Universităţii „V. M. Lomonosov" din Moscova, „Vestnik Moskovskogo Universiteta", nr. 2/1964, seria „Gheografia" şi reprodus integral împreună cu cele două hărţi, care-l însoţesc, în „Viaţa economică" anul II, nr. 24 (43).

după război o influență așa de mare asupra amplasării noilor întreprinderi ca, de exemplu, în R.D.G., R.S.C.S., unde procesul industrializării s-a desfășurat cu mult mai devreme.

În prezent, în condițiile adîncirii procesului de apropiere economică a țărilor socialiste, o mare însemnătate capătă reliefarea celor mai raționale direcții de formare a complexelor teritoriale de producție, nu numai în interiorul diferitelor țări, dar și în unele raioane ale cîtorva țări învecinate. În legătură cu aceasta, în procesul dezvoltării forțelor de producție în raioanele dunărene din Romînia, Bulgaria și U.R.S.S. urmează a fi rezolvate o serie de probleme importante.

Printre acestea, problema principală o constituie *industrializarea acestor raioane*. Ce premise există pentru aceasta și prin ce căi se înfăptuiește și se va înfăptui industrializarea acestui teritoriu?

În primul rînd, printre aceste premise trebuie să menționăm resursele naturale locale care sînt atrase tot mai larg și mai complet în circuitul economic. Printre ele, o importanță economică deosebită au marile suprafețe agricole de tip cernoziom, precum și terenurile agricole aluvionare din lunci, caracterizate printr-o înaltă fertilitate naturală. Straturile groase ale rocilor sedimentare conțin zăcăminte de bogății naturale utile, de origine marină — petrol, gaze naturale, sare gemă și, într-o mai mică măsură, cărbune (în special ligniți). În sectoarele periferice ale raioanelor dunărene există mari rezerve de materie primă pentru ciment — piatră de var și marnă, bogate resurse vegetale — păduri pe versantele ce dau spre Dunăre, ale Carpaților sudici și munților Stara Planina, precum și întinse stufărișuri în luncă și în special în Delta Dunării. În partea centrală a acestei regiuni curge Dunărea cea largă cu uriașele ei resurse de apă (pe șenalul rîului, conform datelor pe mulți ani, curg anual 203 miliarde mc de apă sau, în medie 6 300 mc/sec), care pot fi pe larg folosite pentru irigații și obținerea unei mari cantități de energie electrică. Calculele au arătat că pe calea folosirii resurselor Dunării de jos (de la Turnu-Severin pînă la Sulina) pot să fie irigate circa 3 mil. ha și se poate obține într-un an cu debit mediu aproximativ 27 miliarde kWh energie electrică.

În al doilea rînd, pe acest teritoriu se află însemnate resurse de muncă. Raioanele dunărene ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S. ocupă circa 150 mii km p cu o populație de 12 mil. locuitori. Densitatea medie a populației depășește 80 locuitori pe km p. Cea mai mare parte a populației apte de muncă este încă ocupată în agricultură, iar în industrie — mai puțin de o cincime. În condițiile transformării socialiste și mecanizării rapide a agriculturii, în aceste raioane se formează o însemnată rezervă de forță de muncă.

În al treilea rînd, raioanele dunărene ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S., dispunînd de condiții geografice favorabile transporturilor, au posibilitatea să dezvolte unele ramuri industriale pe bază de materii prime și combustibil de import aduse pe calea ieftină a Dunării și Mării

Negre. O deosebită însemnătate pentru industrializarea acestor raioane o are apropierea lor relativă de puternicele raioane ale industriei grele din Ucraina, Donbas şi zona Niprului şi de porţile lor maritime — Odessa — Ilicevsk, Nicolaev, Kerson şi Jdanov.

În al patrulea rînd, în aceste raioane s-au format anumite tradiţii şi o anumită experienţă, care pot fi larg folosite pentru dezvoltarea mai departe a unor ramuri cu cea mai mare perspectivă pentru ele cum sînt de pildă, industria petrolieră, constructoare de maşini şi alimentară.

Folosind tot mai mult resursele naturale şi de muncă menţionate, legăturile economice care se lărgesc cu alte raioane ale ţărilor socialiste, în 1963 raioanele Dunării de jos au dat deja de 8—9 ori mai multă producţie industrială decît în ajunul celui de-al II-lea război mondial sau faţă de sfîrşitul perioadei refacerii postbelice (1947—1948). Şi mai însemnate sînt proporţiile dezvoltării industriale în următorii 15—20 de ani. Încă de pe acum sînt deosebit de vizibile verigile de bază ale complexului teritorial de producţie în formare al Dunării de jos, specializarea sa în cadrul economiei socialiste mondiale şi principalele legături de producţie între teritoriile dunărene ale Romîniei, Bulgariei şi U.R.S.S.

Această regiune se remarcă, înainte de toate, prin ciclul petro-energetico-chimic al proceselor de producţie, care nu numai că se extinde în mod simţitor din punct de vedere teritorial, dar se şi desăvîrşeşte în „etaje" de producţie tot mai înalte, în special în chimie. Acest ciclu se bazează pe însemnate zăcăminte de petrol descoperite iniţial în Romînia, în regiunea Ploieşti, şi apoi în regiunile Argeş, Oltenia, Bucureşti.

Noi zăcăminte de petrol şi gaze se descoperă în Romînia şi mai la sud de zona premontană a Carpaţilor sudici, tot mai aproape de Dunăre. În partea opusă, pe malul drept al Dunării — în Bulgaria — în districtele Pleven şi Vraţa au fost găsite nu de mult importante zăcăminte de petrol şi gaze naturale; acolo se dezvoltă cea mai mare exploatare din Bulgaria a acestor resurse şi ulterior se va dezvolta şi prelucrarea lor. Zăcăminte de petrol şi gaze au fost descoperite şi la limita de est a raionului, nu departe de Galaţi, în Romînia şi lîngă oraşul Reni în U.R.S.S. Pe baza petrolului extras şi a prelucrării sale primare complete, se dezvoltă o puternică industrie chimică, între altele industria sintezei organice, în marele Combinat de la Brazi, iar mai tîrziu şi în nordul Bulgariei [1]).

De dezvoltarea industriei petroliere este legată crearea unei puternice industrii constructoare de utilaj petrolier, care să contribuie la lărgirea mai departe a prospectării şi extracţiei petrolului şi gazelor, atît în regiunea dunăreană, cît şi în alte raioane ale ţărilor socialiste. Pe baza metalului adus din afară (în cea mai mare parte din Donbas, regiunea Azovului şi regiunea Niprului) au apărut şi alte întreprinderi

---

[1]) Sînt examinate posibilităţile construirii unui al doilea combinat din Bulgaria de prelucrare şi chimizare a petrolului, pe baza noilor zăcăminte de petrol de la Dolnîi Dîbnik, în districtul Pleven-Vezi T. Jivkov: „Goliama pobeda na rodnata neftohimia". „Otecestven front", 31 dec. 1963.

puternice ale industriei constructoare de mașini, de importanță intraraională și interraională. Între acestea se numără mari uzine de construcții navale (la Galați, Varna, Russe, Oltenița, Turnu-Severin) ; uzine care produc utilaj complex pentru fabricile de ciment. O mare dezvoltare capătă și industria de ciment (fabricile de la Reca-Devnea, Beli Izvor, Pleven — în Bulgaria ; din Medgidia, Fieni și noua mare fabrică de lîngă Tîrgu-Jiu din Romînia), o parte din producția căreia se transportă departe peste limitele raionului. Mari proporții a luat și construcția de mașini agricole (principalele centre — București, Russe), precum și producția de utilaj complet pentru irigații (Pleven, Vidin).

În anii următori, industria constructoare de mașini din raionul Dunării de jos va căpăta și baza metalurgică necesară, care va folosi parțial minereul din bazinul Krivoi-Rog. Baza acesteia o va constitui puternicul combinat de la Galați — în prezent în construcție — proiectat pentru o producție anuală de 4 milioane tone de oțel. Se planifică o specializare precisă între combinatele metalurgice de la Galați, Hunedoara și Reșița (toate în Romînia), Sofia (Kremikovțî) și din regiunea Niprului, în ce privește tipurile de laminate în producția de masă. Prin aceasta se întăresc legăturile de producție pe linia siderurgiei și construcției de mașini între raionul Dunării de jos și raioanele vecine din Romînia, Bulgaria și Uniunea Sovietică.

O mare dezvoltare capătă industria de celuloză și hîrtie, care se distinge prin structura bazei locale de materii prime. Ea prelucrează stuful și paiele de grîu: pe bază de stuf lucrează combinatele de la Chișcani, aproape de Brăila, și cel de la Ismail, iar pe bază de paie — fabricile din Palas și Călărași (Romînia) și cele de la Bucoviț și Silistra, aflate în construcție (pe malul drept al Dunării, în Bulgaria).

Dintre ramurile industriei chimice, care într-o mai mare măsură au o importanță intraraională, se lărgește tot mai mult producția de îngrășăminte azotoase (în Oltenia—Craiova și mai tîrziu în nord-vestul Bulgariei [2]), fosfatice (în Dobrogea-Năvodari) și complexe (Turnu-Măgurele) și de produse sodice (la Govora și Reka Devnea — pe baza zăcămintelor locale de sare).

O importanță deosebită o are industria alimentară a cărei producție se exportă foarte larg în afara regiunii Dunării de jos. Este vorba, în special, de producția industriei conservelor de legume și fructe, a vinului și parțial de industria zahărului și a uleiului.

O atenție deosebită merită problemele bazei termoenergetice a teritoriilor dunărene ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S. În regiunea Dunării de jos se formează o anumită structură și specializare a industriei

---

[2]) În nord-vestul Bulgariei, pe baza noului zăcămînt de gaze naturale din Ciren (în districtul Vrața) se va construi o uzină de îngrășăminte azotoase a cărei producție va fi de două ori mai ieftină decît a celor două uzine care există în prezent în țară. Vezi T. Jivkov : Goliama pobeda na rodnata neftohimia „Otecistven front", 31 dec. 1963.

de combustibil și energetică. O particularitate deosebită o constituie producția de combustibil lichid petrolier, în cantități care depășesc nevoile raionului și insuficiența combustibilului solid cu putere calorică mare. O mare cantitate de produse petroliere este îndreptată îndeosebi spre raioanele Ucrainei și Moldovei, iar în sens invers din Donbas vine cărbune energetic și cocsificabil.

Raionul Dunării de jos se află în etapa construirii unor mari capacități electroenergetice. În 1963 acest raion poseda cîteva termocentrale de capacitate medie în raionul industrial București-Ploiești.

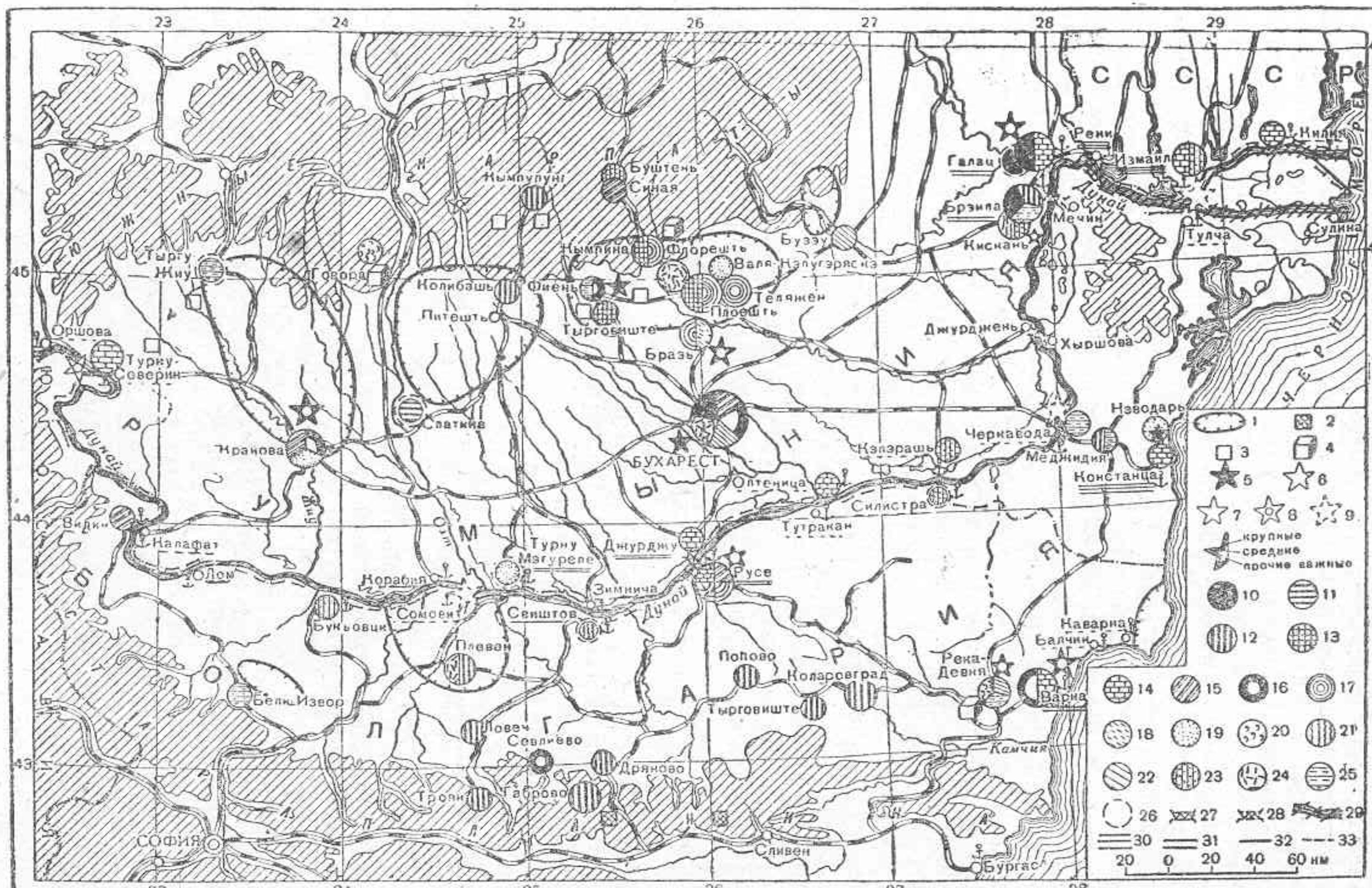
În următorii 5—7 ani se vor construi mari centrale electrice cu o putere de la 400 de mii pînă la 700 de mii kW fiecare. Dintre ele fac parte termocentralele din zona Craiovei pe bază de lignit, din zona Ploieștilor (Brazi), pe bază de gaze și produse petroliere, din Galați, pe bază de gaze din Varna și Russe, pe baza cărbunelui din Doneț. În complex cu termocentralele vor lucra și primele hidrocentrale mari de pe Dunăre de la Porțile de Fier (pe linia Gura Văii-Sip, la cîțiva kilometri vest de Turnu-Severin) și pe linia Izlaz-Samoviț (la cîțiva kilometri vest de vărsarea rîului Olt în Dunăre)[3]. Într-o perioadă ulterioară vor fi puse în funcțiune noi capacități inclusiv pe seama noii trepte a cascadei dunărene, la Cernavodă pe teritoriul Romîniei. În legătură cu ritmul rapid de industrializare, producția de energie electrică a raionului Dunărea de jos este insuficientă. De aceea se prevede acoperirea lipsei de energie electrică din acest raion prin aducerea ei din regiunile sud-vestice ale Uniunii Sovietice. În această privință un rol important este menit să-l joace puternica termocentrală de la Kuciurgan (2,4 mil. kW), pe partea inferioară a Nistrului. Trebuie totuși analizat cu atenție ce variantă va da un efect economic mai mare : transmiterea energiei electrice la mare distanță de la termocentrala de la Kuciurgan, sau construirea unei termocentrale puternice, în partea de nord-est a Bulgariei (de exemplu în raionul Varna), care să funcționeze pe baza cărbunelui din Doneț, transportat pe mare din portul Jdanov[4]). În rezolvarea acestei probleme trebuie să se țină seama de faptul pozitiv că în 1963—1964, în sistemul energetic unic al țărilor C.A.E.R. au intrat Romînia și Bulgaria. Aceasta este foarte important pentru Bulgaria de nord, unde dezvoltarea forțelor de producție a fost frînată pînă în ultimul timp din cauza unei acute insuficiențe de energie electrică.

Atît în prezent, cît și mai ales în perspectivă, au loc mari deplasări în geografia industrială a raioanelor dunărene din Romînia, Bul-

---

[3]) Potrivit acordului dintre Romînia și Iugoslavia sistemul hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier va fi construit în perioada 1964—1971. Exceptînd U.R.S.S., hidrocentrala de la Porțile de Fier va fi cea mai puternică din Europa : capacitatea ei va fi de circa 2 mil. kW, iar producția medie anuală — mai mare de 10 miliarde kWh. Pe baza acordului dintre Romînia și Bulgaria, hidrocentrala Izlaz-Samoviț, după datele preliminare, va avea o capacitate de cca. 780 mii kW și va produce aproximativ 3,5 pînă la 4 miliarde kWh anual.

[4]) Vezi H. Ovciarov, I. Jabinshi : Za nacinite na pocrivane nodostiga na electroenerghiinia balans v perspectiva. „Planovo stopanstvo", Sofia, 1963, nr. 9, pag. 17.

БУХАРЕСТ
Галац
Брэила
Рени
Измаил
Килия
Тулча
Сулина
Мечин
Киснань
Бузэу
Нэлугэряскэ
Плоешть
Телажен
Валя
Флорешть
Кымпина
Буштень
Синая
Кымпулунг
Фиень
Тырговиште
Бразь
Колибашь
Питешть
Слатина
Говора
Тыргу Жиу
Оршова
Турну-Северин
Крайова
Калафат
Видин
Лом
Корабия
Сомовит
Турну Мэгуреле
Джурджу
Зимнича
Свиштов
Русе
Олтеница
Тутракан
Силистра
Кэлэрашь
Чернавода
Меджидия
Констанца
Нэводарь
Джурджень
Хыршова
Каварна
Балчик
Варна
Река-Девня
Коларовград
Попово
Тырговиште
Плевен
Буковцы
Бела Извор
Ловеч
Севлиево
Дряново
Габрово
Трояи
София
Сливен
Бургас
Камчия
Дунай
С С С Р
Ч Е Р Н О Е   М О Р Е
Р У М Ы Н И Я
Б О Л Г А Р И Я
крупные
средние
прочие важные
20 0 20 40 60 км

garia și U.R.S.S. O influență deosebit de mare asupra acestor deplasări exercită legăturile economice tot mai profunde dintre țările socialiste, atragerea în economie a unor noi resurse naturale, nevoile sporite de apă din partea producțiilor care necesită un mare volum de apă. De primul din factorii arătați este legată cunoscuta deplasare a industriei spre răsărit, în condițiile întăririi legăturilor cu raioanele industriale ale Ucrainei. Exemple grăitoare de acest fel: crearea puternicului complex metalurgic de la Galați, punctul de întîlnire al navigației maritime și dunărene, situat pe o cale comodă de trasportare a minereurilor de fier și aflat la numai 20 km de teritoriul U.R.S.S.; dezvoltarea construcției de mașini în nord-estul Bulgariei, în primul rînd, pe baza metalului importat din Ucraina. Trebuie menționată în mod deosebit dezvoltarea sub influența necesităților Uniunii Sovietice și cu marele ei ajutor tehnic, a unei puternice industrii de construcții navale în partea de răsărit a raionului, în special la Galați și Varna; crearea celor mai mari centrale electrice în nordul Bulgariei, la Varna și Russe — pe baza cărbunelui ucrainean transportat pe calea apei.

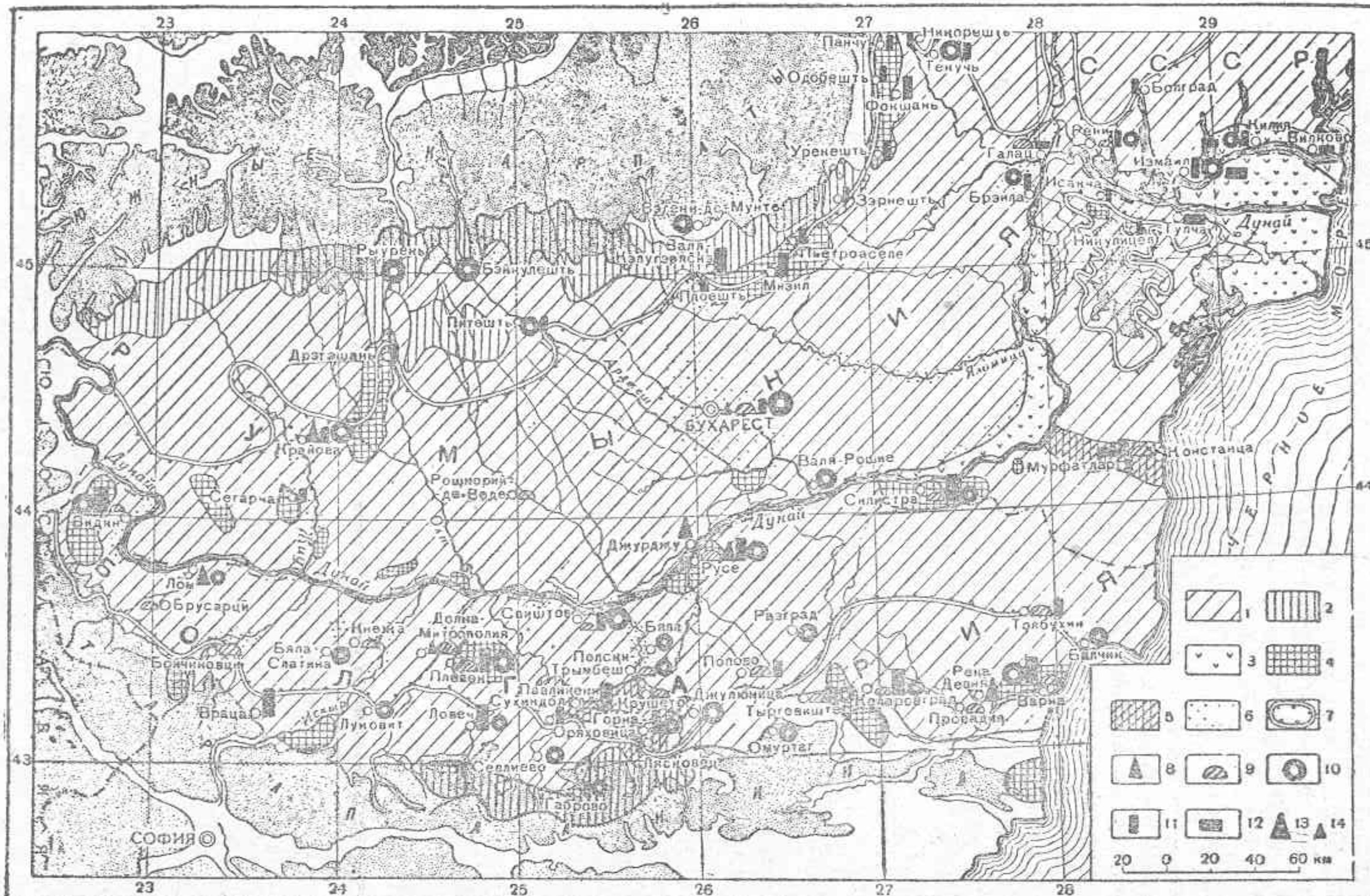
De cel de-al doilea dintre factorii menționați — prelucrarea noilor rezerve de materii prime locale —, sînt legate deplasările industriei în regiunile mai înainte pur agrare ale raionului Dunării de jos. Un exemplu grăitor în această privință îl constituie industrializarea Olteniei și a nord-vestului Bulgariei pe baza zăcămintelor nou descoperite de petrol, gaze naturale și ligniți[5]).

---

[5]) În Oltenia, de exemplu, se construiește un complex industrial în raionul Craiova-Tîrgu Jiu. Din el face parte puternicul Combinat chimic de lîngă Craiova, care se bazează pe zăcămintele de gaz nou descoperite. Combinatul constă din uzine de îngrășăminte azotoase și de grupuri organice. Alături de combinat, pe baza lignitului local, se construiește cea mai puternică termocentrală din regiunea Dunării de jos.

EXPLICAȚIA HĂRȚII DE LA PAG. 52

Principalele ramuri ale industriei grele și transporturile din raioanele dunărene ale Romîniei, Bulgariei și U.R.S.S.:
1 — raioane ale extracției de țiței și gaz; 2 — extracție de huilă; 3 — extracție de lignit; 4 — extracție de sare. Centrale electrice: 5 — termice; 6 — hidraulice; 7 — în funcție; 8 — în construcție; 9 — în proiectare. Ramuri industriale: 10 — siderurgie; 11 — industria de aluminiu; 12 — construcții de mașini (generale); 13 — construcție de utilaj petrolier; 14 — construcții navale; 15 — construcție de mașini agricole; 16 — electrotehnică; 17 — prelucrarea țițeiului; 18 — petrochimie; 19 — producție de îngrășăminte chimice; 20 — industria produselor sodice; 21 — producție de fibre sintetice; 22 — producție de mase plastice; 23 — industria celulozei și hîrtiei; 24 — industria de cauciuc; 25 — industria de ciment; 26 — întreprinderi în construcție; 27 — poduri peste Dunăre existente; 28 — poduri peste Dunăre în construcție; 29 — sectorul maritim al Dunării. Porturi cu capacitatea de trafic: 30 — peste 3 milioane tone; 31 — de la 1 milion la 3 milioane tone; 32 — de la 0,5 milioane la 1 milion tone; 33 — sub 0,5 milioane tone

СССР
РУМЫНИЯ
БОЛГАРИЯ
ЮГОСЛАВИЯ
Дунай
БУХАРЕСТ
СОФИЯ
Констанца
Мурфатлар
Галац
Брэила
Измаил
Рени
Болград
Килия
Вилково
Исакча
Тулча
Никулицел
Фокшань
Одобешть
Панчу
Никорешть
Тенучь
Уренешть
Зэрнешть
Пьетроаселе
Мизил
Плоешть
Вэлени-де-Мунте
Валя-Кэлугэряскэ
Бэйкулешть
Рымникул
Питешть
Дрэгэшань
Крайова
Рошиорий-де-Веде
Ялумица
Арджеш
Олт
Жиу
Сегарча
Видин
Лом
Брусарци
Бойчиновци
Враца
Бяла-Слатина
Кнежа
Луковит
Долна-Митрополия
Плевен
Ловеч
Свищов
Бяла
Полски-Трымбеш
Павликени
Сухиндол
Крушето
Горна-Оряховица
Лясковец
Севлиево
Габрово
Джурджу
Русе
Разград
Попово
Джулюница
Търговище
Омуртаг
Силистра
Валя-Рошие
Толбухин
Балчик
Варна
Провадия
Река Девня
23
24
25
26
27
28
29
43
44
45
20 0 20 40 60 км

Se înfăptuieşte şi o deplasare a industriei spre malurile Dunării. Pînă nu de mult, industria raionului Dunării de jos a fost concentrată mai ales în zonele premontane ale Carpaţilor şi munţilor Stara Planina, sau de-a lungul principalelor magistrale feroviare construite la distanţă de Dunăre. Cu excepţia unor asemenea centre industriale importante ca Galaţi, Brăila şi Russe, de-a lungul Dunării au existat puţine fabrici şi uzine mari. În perspectivă, Dunărea va atrage tot mai puternic noua industrie şi aceasta nu numai datorită înviorării transportului fluvial şi îmbunătăţirii condiţiilor de navigaţie pe Dunăre, dar şi în legătură cu nevoia crescîndă de apă industrială din partea unei serii de ramuri. Atît sudul Romîniei, cît şi nordul Bulgariei şi regiunea Odessei din Ucraina — sînt sărace în apă ; amplasarea pe teritoriul lor a unor producţii care necesită un volum mare de apă este dificilă. Aceasta se referă îndeosebi la uzinele din industria chimică şi a celulozei şi hîrtiei. De aceea, atît din cauza materiilor prime, cît şi a condiţiilor de transport, de aprovizionare cu apă, construcţia de combinate de celuloză şi hîrtie desfăşurată în raionul Dunării de jos, gravitează spre Dunăre : Ismail — în U.R.S.S., Chişcani şi Călăraşi — în Romînia, Bucoviţ şi Silistra — în Bulgaria. Pe Dunăre se construiesc şi uzine chimice la Turnu Măgurele [6]), Sviştov şi se planifică de asemenea noi uzine [7]).

Spre Dunăre gravitează şi multe fabrici de zahăr şi de conserve de legume. Forţa de atracţie a Dunării asupra industriei sporeşte consi-

---

[6]) Construirea unui combinat chimic în orăşelul dunărean Turnu-Măgurele — constituie un exemplu viu al influenţei Dunării asupra amplasării noilor obiective industriale. Combinatul va produce anual 300 mii tone acid sulfuric, 400 mii tone îngrăşăminte complexe şi de asemenea va obţine din pirite — cupru, zinc şi alte metale. Pentru aceasta vor fi aduse în jos pe Dunăre din Moldova nouă (Banat) piritele, iar în sus pe Dunăre — concentrat de apatită şi fosforiţi din import. Începînd cu anul 1965 combinatul va trimite în jos pe Dunăre îngrăşăminte pentru cîmpurile din şesul Dunării de jos, precum şi pirite cu un bogat conţinut de fier pentru combinatul metalurgic din Galaţi. Ca rezultat al apariţiei noilor circuite de transport, Turnu Măgurele se transformă într-unul din principalele porturi dunărene, sub raportul traficului, ale Romîniei (1,5 milioane tone/an).

[7]) Vezi M. Enev : Teritorialnoto raspredelenie na promîşlenosto proizvodstvo prez perioda 1961—1980 ; „Novo Vreme", Kn. 12, Sofia, 1963, pag. 50—55.

EXPLICAŢIA HĂRŢII DE LA PAG. 54

Specializarea agricolă şi ramurile principale ale industriei alimentare din raioanele dunărene ale Romîniei, Bulgariei şi U.R.S.S. :
1 — specializare cerealieră şi animalieră, cu preponderenţa culturilor de grîu şi porumb şi cu răspîndirea largă a florii-soarelui şi a sfeclei de zahăr ; 2 — specializare pomicolă cu dezvoltarea însemnată a creşterii animalelor de lapte ; 3 — specializare animalieră şi piscicolă ; 4 — specializare viticolă ; 5 — specializare viticolă şi legumicolă ; 6 — locurile cu răspîndire largă a legumiculturii ; 7 — limita teritoriilor care pot fi irigate în perspectivă cu apele Dunării şi ale afluenţilor ei.
Întreprinderi ale ramurilor industriei alimentare : 8 — de zahăr ; 9 — de ulei ; 10 — de conserve ; 11 — de vinificare ; 12 — de peşte.
Întreprinderi : 13 — mari ; 14 — celelalte.

derabil și ca urmare a construirii pe cursul ei a unor puternice hidrocentrale.

Una din principalele probleme ale dezvoltării economice a raioanelor dunărene din Romînia, Bulgaria și U.R.S.S. — o constituie *problema dezvoltării agriculturii*. Raionul Dunării de jos este unul din cele mai favorizate raioane din cadrul țărilor socialiste europene pentru dezvoltarea unei puternice producții de mărfuri agricole. Pentru aceasta, el dispune de mari masive de terenuri fertile apte de a fi cultivate mecanizat; dispune de condiții climatice caracterizate prin căldură din belșug și o perioadă prelungită de vegetație (aici sînt posibile două culturi succesive în decursul unui sezon). Urmările climatului secetos (maximul de precipitațiuni se înregistrează primăvara și în prima jumătate a verii, dar volumul lor anual este redus — 350 pînă la 550 mm, iar culturile suferă deseori din cauza insuficientei umidității), pot fi atenuate considerabil prin utilizarea pe scară largă a irigației artificiale. În acest scop, raionul dispune de o asemenea mare sursă de apă cum este Dunărea, care curge pe teritoriul său pe o lungime de aproape 1000 km. Raionul dispune și de cadre de buni specialiști pentru o serie de culturi valoroase (îndeosebi de legume, fructe, struguri). Încă de pe acum, raionul Dunării de jos livrează altor raioane ale țărilor socialiste europene însemnate cantități de cereale, legume, struguri, fructe și produse preparate din acestea. Dar folosind posibilitățile favorabile pentru extinderea agriculturii irigate și pentru sporirea cantității de îngrășăminte chimice încorporate în sol (în acest scop în raion s-au construit și se construiesc o serie de uzine), raionul are posibilitatea ca într-un termen relativ scurt să-și sporească de cîteva ori producția agricolă-marfă. Încă de pe acum, de pe terenurile irigate de-a lungul Dunării și al unor afluenți ai ei se obțin producții de 2—3 ori mai mari decît de pe terenurile neirigate.

În condițiile agriculturii irigate și ale folosirii îngrășămintelor chimice, în raionul Dunării de jos se pot obține recolte stabile de exemplu, de 40—50 q/ha la grîu și de 70—100 q/ha la porumb boabe. În prezent, raionul Dunării de jos este cel mai mare raion de agricultură irigată din întregul bazin dunărean. În perioada următoare el se va transforma într-unul din cele mai mari raioane de agricultură irigată din sudul Europei. În cadrul raionului sînt irigate deja circa 550 mii hectare din care circa 360 mii hectare în nordul Bulgariei, 160 mii hectare în sudul Romîniei și 30 mii hectare în partea de sud-vest a regiunii Odessa din Ucraina. În perspectivă, în acest raion se poate asigura irigarea a 3 milioane hectare din care 1,6 milioane hectare în Romînia, 1,2 milioane în Bulgaria (circa 800 mii hectare prin intermediul captării apei chiar din Dunăre) și 120 mii hectare în sud-vestul regiunii Odessa (raioanele Reni, Ismail și Chilia). În Romînia, Bulgaria și Uniunea Sovietică, terenurile joase de pe malurile Dunării sînt protejate în multe porțiuni de zăgazuri și diguri. Dar în cazul creșterii puternice a nivelu-

lui apelor (ca în primăvara anului 1962), aceste zăgazuri nu sînt întotdeauna capabile să ferească de inundații terenurile agricole aferente. Numai cu ajutorul unor puternice amenajări hidrotehnice (baraje, lacuri de acumulare) este posibil ca regimul apelor Dunării să fie considerabil regularizat și ca pericolul inundării unor mari întinderi de teren fertil să fie redus la minimum. De aceea este atît de actuală sarcina creării unui complex de asemenea amenajări prin eforturile comune ale țărilor dunărene.

Paralel cu transformarea sa într-un raion înzestrat cu o industrie puternică, regiunea Dunării de jos va deveni în perspectivă într-o măsură și mai mare decît în prezent, un raion al producției agricole-marfă în cadrul comunității țărilor socialiste. Îmbinînd condițiile pedoclimatice favorabile cu o înaltă înzestrare tehnico-materială a agriculturii, acest raion va fi în stare să obțină unele dintre cele mai înalte recolte din Europa la cereale (în primul rînd la grîu și porumb), la legume și la o serie de culturi tehnice, deși în această privință, în prezent, el rămîne în urmă față de multe alte raioane.

În dezvoltarea economică de perspectivă a raioanelor dunărene din Romînia, Bulgaria și U.R.S.S., în dezvoltarea celei mai raționale specializări a lor în cadrul comunității mondiale socialiste, un loc important ocupă problema celei mai eficiente utilizări complexe a Dunării înseși.

Vreme îndelungată, îndeosebi în cursul ei inferior, Dunărea a servit drept frontieră care despărțea politic și economic Bulgaria, Romînia și Uniunea Sovietică. Este suficient să reamintim că pe întregul curs al Dunării între Romînia și Bulgaria (471 km) nu exista nici un pod. Or, la nivelul actual al dezvoltării tehnicii, acest puternic fluviu oferă mari posibilități pentru dezvoltarea forțelor de producție ale teritoriilor aferente.

Noile condiții politice și economice, create după cel de al II-lea război mondial, în cea mai mare parte a bazinului dunărean, permit în prezent folosirea largă a acestor posibilități. În prezent, Dunărea se transformă tot mai mult într-o axă de legătură pentru raioanele aferente din țările socialiste. Dar, utilizarea Dunării va da un efect economic maxim prin îndeplinirea a cel puțin două condiții principale:

1. rezolvarea complexă a problemei transportului, energeticii, irigațiilor, aprovizionării cu apă a industriei și a orașelor, pescuitului, utilizării stufului;

2. strînsa colaborare tehnico-științifică și economică între țările socialiste dunărene în rezolvarea acestor probleme.

Volumul restrîns al acestui articol nu ne permite să examinăm în suficientă măsură totalitatea problemelor legate de utilizarea complexă a Dunării, fie și numai în cursul său inferior. De aceea ne vom limita numai la diferite exemple.

Lărgirea considerabilă a legăturilor economice între țările dunărene în perioada postbelică a generat necesitatea folosirii pe scară mai

largă a transporturilor ieftine pe Dunăre. Numai în perioada 1950—1960 traficul de mărfuri în porturile dunărene a crescut de la 13,9 milioane tone la 41,7 milioane tone [8]), iar în anii următori acesta a fost deja cu mult mai mare. Volumul încărcăturilor transportate în amonte depășește considerabil volumul încărcăturilor transportate în aval. Această situație este legată, în primul rînd, de faptul că din raionul Deltei Dunării se transportă în amonte cantități mari de minereu de fier, cărbune și alte încărcături masive. Fluxurile acestor încărcături se formează în Krivoi-Rog și Donbas, apoi pe calea ferată și îndeosebi pe Marea Neagră ajung la porturile dunărene-maritime de transbordare Ismail, Reni și într-o mai mică măsură Galați și Brăila, iar de acolo pe vase fluviale se ridică pe Dunăre. În transportarea mărfurilor pe Dunăre, mari greutăți provoacă cataractele, cum este numit defileul întins pe mulți km al Cazanelor și Porților de Fier. În acest sector sînt praguri periculoase, albia rîului se îngustează considerabil (de la 700—1000 metri pînă la 150 metri), iar pe alocuri viteza curentului ajunge la 14—18 km/oră. Raionul cataractelor limitează puternic posibilitățile folosirii arterei dunărene de transport. Prin construirea marelui baraj de la Porțile de Fier nivelul apelor se va ridica cu 33 metri și se va forma un lac de acumulare lung de 150 km. Ca urmare, adîncimea minimă a apei pe toată porțiunea pînă la Belgrad va fi de peste 3,5 m. Ecluze mari de ambele părți ale barajului vor permite creșterea însemnată a capacității de trecere în acest sector al fluviului : de la 12 milioane tone pe an, înainte de construirea sistemului hidroenergetic, la 45 milioane tone după darea lui în exploatare [9]). În legătură cu barajul se construiește cea mai mare (posibilă) hidrocentrală de pe Dunăre. Dat fiind relieful muntos pe ambele maluri ale fluviului, construirea sistemului hidroenergetic de la Porțile de Fier nu va duce la evacuarea unui mare număr de locuitori și la pierderi mari de terenuri arabile. Dar, la construirea altor hidrocentrale pe cursul inferior al Dunării trebuie ținut seama de faptul că formarea unor mari lacuri de acumulare este nerațională din punct de vedere economic. Fapt este că pe Dunărea de jos (cu excepția Deltei mlăștinoase) se află teritorii cu o populație densă și soluri fertile utilizate aproape integral pentru agricultură. Țările dunărene nu dispun de mari rezerve de terenuri, iar pierderea multor puncte populate, precum și a unor terenuri prețioase ca urmare a inundării de către apele Dunării, nu poate fi suficient compensată de avantajele obținerii de energie electrică ieftină și ale îmbunătățirii căii fluviale dunărene. De aceea, este necesar să se efectueze mari lucrări pentru protejarea împotriva inundațiilor a teritoriilor situate pe Dunăre din Bulgaria, U.R.S.S. și îndeosebi Romînia. Pe de altă parte, ridicarea nivelului apelor pe Dunărea inferioară, chiar și cu cîțiva metri, o va face accesibilă pentru

[8]) Vezi V. Iunkevici, L. Kapicraian, V. Mihailov, I. Baskin : Dunai i dunaiskoe sudohodstvo. Iz—vo „Morskoi transport". M., 1962, pag. 212.

[9]) Vezi Groza Octavian : Sistemul hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier. Scînteia 14 iunie 1963.

vase maritime medii, nu numai pînă la Brăila ca în prezent (pînă la acest port, pe brațul Sulina intră vase încărcate cu un deplasament pînă la 5 000—6 000 tone, cu un pescaj pînă la 6,5 metri), ci și pe toată lungimea sa, și totodată, va ieftini folosirea apei pentru irigații. În acest scop, se proiectează bararea cursului Dunării mai jos de Porțile de Fier în încă trei locuri și anume: pe linia Izlaz-Samovit, la Cernavodă și Ismail-Tulcea (sau după o altă variantă Orlovka—Isaccea). Peste aceste baraje vor trece căi ferate și rutiere care vor prelua o parte din traficul pe uscat ce se dezvoltă rapid între Bulgaria, Romînia și U.R.S.S. Pînă atunci, pe lîngă podul de la Cernavodă construit încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea și podul „Prieteniei" construit în 1954 (între Giurgiu și Russe), vor fi constituite poduri pe Dunărea inferioară la Brăila și Hîrșova.

Probleme importante se ridică în legătură cu necesitatea dezvoltării economice a regiunii Deltei Dunării și a folosirii raționale a surselor sale de sol, vegetație și pește. Aici sînt deosebit de importante eforturile comune ale Romîniei și Uniunii Sovietice. Dintre aceste probleme face parte și utilizarea rațională a terenurilor fertile de luncă pentru agricultură, pentru recoltarea de stuf și pentru piscicultură. În acest raion se pune și problema unei cît mai raționale specializări și coordonări a activității celor mai mari porturi de pe Dunărea inferioară: Ismail, Reni, Galați, Brăila, situate la numai cîteva zeci de kilometri unul de altul și care îndeplinesc funcții asemănătoare.

Analiza situației actuale și a perspectivelor dezvoltării economiei raioanelor dunărere ale Romîniei, Bulgariei și Uniunii Sovietice demonstrează existența premiselor obiective pentru formarea în viitor a complexului de producție interstatal al Dunării de jos specializat în cadrul comunității țărilor socialiste în petro-gazo-chimie și în unele ramuri ale construcției de mașini (utilaj petrolier, construcții navale, electrotehnică, mașini agricole și altele), în agricultură irigată intensivă profilată pe cereale, legume, viticultură și în ramuri ale industriei alimentare, legate de aceste producții agricole, specializat, însfîrșit, cu asigurarea necesităților de transport ale statelor socialiste care folosesc comoda cale fluvialo-maritimă dunăreană, precum și magistralele terestre din regiunea Dunării de jos. De aici decurge necesitatea studierii amănunțite a condițiilor amplasării noilor mari obiective industriale în regiunea Dunării de jos, avîndu-se în vedere interesele întregii economii mondiale socialiste, precum și dezvoltarea cea mai eficace a întregului complex teritorial de producție al Dunării de jos.

Oamenii de știință, inclusiv geografii din țările socialiste dunărene pot și trebuie să participe tot mai larg la rezolvarea problemei folosirii cît mai complexe și mai eficiente a resurselor Dunării. În acest scop, este importantă, spre exemplu, participarea comună a geografilor din U.R.S.S., Romînia și Bulgaria la lucrările pentru stabilirea celor mai raționale direcții de dezvoltare a raionului Dunării de jos.

E. B. VALEV

CUPRINS

În BIBLIOTECA „VIAȚA ECONOMICĂ"

au apărut:

Nr. 1 - PROBLEME DE ECONOMIE INDUSTRIALĂ

(— Concentrarea, specializarea, cooperarea și combinarea în industria R. P. Romîne.

— Creșterea productivității muncii; analiza tehnico-economică și descoperirea rezervelor de sporire a productivității.

— Reducerea prețului de cost.)

Nr. 2 - PROBLEME ALE RELAȚIILOR ECONOMICE DINTRE ȚĂRILE SOCIALISTE

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii

2 LEI